Poštnina plačana - Spedizione in abbonamento post. II gruppo

Leto I. štev. 30

Trst, 15. avgusta 1946

Cena 5 lir - 3 din

UREDNIŠTVO IN UPRAVA: VIA CARDUCCI, 6

LJUDSKI TEDNIK

Kar antifašisti ne smejo, je neofašistom dovoljeno

Zadnja svetovna vojna je dala zgodovini nekaj pomembnih dnevov, ki pomenijo pravi okret zgodovinskega razvoja. Gotovo je eden izmed najpomembnejših dnevov zadnje svetovne vojne 25. julij 1943, ko je bil zrušen fašizem, kot posledica zmag na bojiščih Sovjetske zveze, Balkana in Afrike, oziroma Sicilije. Bilo je takrat že jasno, da osne države ne morejo več zmagati in zato so gotovi politični in vojaški krogi v Italiji smatrali za koristno končati igro fašizma. Pri tem niso igrali vlogo načelni nagibi, temveč je bilo to izvedeno z željo, da rešijo Italijo posledic poraza in da omilijo kazen za njeno krivdo pri osnovanju zarote proti miru, ki jo je zasnovala Italija skupno z Nemčijo.

Padec fašizma je bil za zaveznike velik moralen uspeh, ker je dejansko pomenil zlom ne samo osi, temveč zlom ideološke osnove politike osi Rim — Berlin. Rimski fašizem je bil zibelka vseh ostalih nacionalističnih-fašističnih pokretov po svetu, od nacizma do falangizma, zato je bil njegov padec tembolj pomemben dogodek.

Zato je razumljivo, da so posebno tisti narodi, ki so največ trpeli pod fašizmom, praznovali oziroma hoteli praznovati to zgodovinsko pomembni dogodek. Najvztrajnejši borci proti fašizmu so bili Slovani na Primorskem, ki so vodili neizprosno borbo proti fašizmu od njegovega nastanka in tudi, ko je prišel na oblast, do njegove propasti. V tej borbi so se Slovanom Primorske pridružili, posebno po zlomu Italije, tudi demokratični italijanski antifašisti. Ne samo za te, temveč tudi za vse zaveznike bi morala biti obletnica zloma fašizma slavnostna obletnica, ako je res, kar trdijo, da so vodili borbo za demokracijo in za popolno uničeneje in iztrebljenje fašizma.

Vendar pa demokratično antifašistično ljudstvo Trsta in cone „A" Primorja ni moglo slavnostno proslaviti to pomembno obletnico, ker zato ni dala svojega pristanka Zavezniška vojaška uprava.

Navedemo pa lahko še en primer. Tudi 10. obletnico upora v Španiji, ki so jo po vsem svetu proslavljali v znak protesta proti Francovemu režimu, ni smelo proslaviti antifašistično ljudstvo Trsta in cone „A" Primorske.

V utemeljitev prepovedi obeh protifašističnih manifestacij je navedla ZVU razlog, da sploh ne dovoljuje manifestacij. Pač pa je dovolila praznovanje druge obletnice in sicer zavzetja Gorice po italijanskih okupatorjih 9. avgusta 1916. Pri tem je pa treba še upoštevati, da ni Italija vstopila v prvo svetovno vojno zato, da bi branila kake višje ideale, temveč zato, da bi vodila osvajalno in imperialistično vojno na strani tistega, ki nudi več. Imperialstični londonski pakt je bila cena za njen vstop v vojno na strani antante.

(Nadaljevanje na 2. str.)

V TRETJEM TEDNU MIROVNE KONFERENCE

Italija ne sme nikoli več predstavljati imperialistične nevarnosti za slovanske sosede

De Gasperijeve imperialistične zahteve so prejele zaslužen odgovor

Po zaključeni debati o proceduri je prešla pariška mirovna konferenca na svoje redno delo. Pričela ga je z zaslišavanjem zastopnikov premaganih bivših sovražnih držav. Obenem pa se je vnela pravda za pripustitev Albanije k mirovni konferenci. Ta predlog jugoslovanske delegacije je naletel na ostro opozicijo zlasti britanskega delegata, ki Albaniji ne more odpustiti, da si je upala z nekaj topovskimi streli opozoriti britansko križarko, da ne sme pluti po albanskih teritorialnih vodah, kot pač velja za vse ostale države na svetu. Jugoslovanska delegacija je odločno zagovarjala pravico Albanije, da sodeluje na mirovni konferenci, saj je bila ena prvih žrtev fašistične napadalnosti v Evropi in je mnogo doprinesla k skupnj zmagi. Isto stališče je zavzemala tudi sovjetska delegacija. Vendar bodo o pripustitvi Albanije razpravljali skupno z enakimi prošnjami nekaterih južno-ameriških držav in Egipta, ki nimajo druge zasluge, kot da so Italiji formalno objavile vojno.

De Gasperi noče biti obtoženec

Kot prvi zastopnik premaganih držav je nastopil vodja italijanske delegacije De Gasperi. Pokazal je veliko samozavest in zvračal vso krivdo za italijansko udeležbo v vojni na Mussolinija. Obenem pa se ni niti najmanj potrudil, da bi obsodil fašistično imperialistično politiko, da bi obsodil grozodejstva italijanske vojske na zasedenih ozemljih. Molče je prešel preko vsega tega in razpihoval sodeležbo Italije v zadnjem razdobju vojne na strani zaveznikov. Nastopiti je hotel kot zaveznik in zahteval reparacije od Nemčije. K njegovemu nastopu pripomnja newyorški list »New York Herald Tribune«, da Italija ne sme pozabiti, da je vodila vojno na strani Nemčije in da se mora za svojo krivdo pokoriti.

Italijanski imperializem se še ni unesel

To je dokazal poleg drugega De Gasperi v svojem govoru pred mirovno konferenco. Skliceval se je glede razmejitve v Julijski Krajini na Wilsonovo črto, ki so jo zavrgli celo ameriški delegati v mednarodni komisiji: skliceval se je celo na Rapallo. Še več, De Gasperi je popolnoma zamenjal vlogi: Italija ni bila nikoli napadalec, pač pa jo sedaj ogroža slovanski imperializem. Zaradi tega potrebuje sedaj v Julijski Krajini strateško mejo. To zahtevo je postavil pač zato, ker mu manjkajo za dosego njegovih imperialističnih ciljev vsakršni prepričljivi razlogi.

Poleg tega je De Gasperi predlagal, naj se odloži reševanje vprašanja Julijske Krajine in Trsta za eno leto, to pa z očitnim namenom — kakor je v svojem odgovoru poudaril Molotov — da bi izigral nasprotja med zavezniki, ki bi se v takem slučaju lahko pojavila, in tako dosegel zase čim več.

Kardelj je odločno razbil vse italijanske trditve

V ponedeljek se je prijavil k besedi vodja jugoslovanske delegacije Edvard Kardelj in odgovoril na izvajanja italijanskega ministrskega predsednika De Gasperija. Njegov govor je vzbudil splošno pozornost. Izjavil je, da je treba v prvi vrsti podpreti mir, zato je nastopil proti vsem težnjam, da se Italija za vsako ceno podpre proti Jugoslaviji. Kardelj je nato izrazil priznanje italijanskim antifašistom, ki so pridružili svoje sile jugoslovanskim partizanom, odločno pa je razkrinkal imperialistične namere Mussolinijevega fašizma, ki se skrivajo v De Gasperijevih zahtevah. Odgovornost za vojno ni mogoče pripisati samo Mussoliniju, kajti ni mogoče reči, da bi bil Mussolini zašel v vojno samo slučajno, ali pa da bi nastala samo zato, ker bi jo bil samo on hotel. Odgovornost za vojno je treba pripisati italijanski državi kot taki, italijanskemu narodu pa pritiče dolžnost, da kaznuje one, ki so ga pognali v to katastrofo.

Italijanski imperializem se ni v ničemer izpremenil

Kardelj je v podrobnosti obravnaval italijanske argumente. Opozoril je na to, da je italijanska meja potekala leta 1914. vse dalje proti zapadu in da je vendar Italija napadla in ne narobe. Italijanski razlogi o strateški varnosti so torej ničevi, nasprotno, francoska črta daje Italiji pozicije, ki odpirajo vrata v Jugoslavijo. De Gasperi ponavlja taktiko, ki so se je posluževali italijanski zastopniki v prvi svetovni vojni; to je omogočilo Mussolinijevo imperialistično prodiranje v Jugoslavijo in na Balkan. To ponavljanje starih razlogov ni slučajno.

Priznati je treba zasluge italijanskih antifašistov za zavezniško stvar. Toda ali ima De Gasperi pravico zahtevati za plačilo tuje ozemlje? De Gasperi se sklicuje nadalje na narodnostni položaj na Primorskem in se pri tem opira na falzificirano ljudsko štetje iz leta 1921., da bi tako potvarjal resnično stanje. Italijanski ministrski predsednik je govoril v nasprotju z Mazzinijem in Cavourjem, nasprotno pa se je povsod skladal z načeli Mussolinijevega agresivnega duha. Kardelj se je končno odločno uprl italijanskemu predlogu, naj se ureditev vprašanja Julijske Krajine in Trsta odgodi za leto dni. Vsako odlašanje bi bilo potuha imperializmu.

Vsi prisotni so sledili Kardeljevim izvajanjem z največjo pozornostjo, zlasti angleški delegat Duff Cooper, ki si je od časa do časa delal zapiske. Plenum konference je Kardeljevemu govoru glasno ploskal.

Molotov razkrinkuje

Na torkovi seji plenuma je govoril o De Gasperijevem izvajanju vodja sovjetske delegacije Molotov. Poudaril je, da so italijanske imperialistične zahteve nasprotne dejanskim interesom italijanskega naroda. Italijansko ljudstvo bo brez Trsta in zapadne Istre prav tako lahko živelo, močno pa ga bodo pri tem ovirale nekatere gospodarske določbe mirovne pogodbe, ki so prišle vanjo kljub prizadevanju sovjetske delegacije, da se Italiji ne naloži pretežko gospodarsko breme. Vendar o tem De Gasperi skoraj ni imel besede. To priča, da je De Gasperi v svojem govoru nameraval dejansko opravičiti ekspanzionistične zahteve stare Italije. Zanj je Istra še vedno izhodiščna točka za pohod na Balkan. S tem je De Gasperi dokazal, da je sedanja italijanska vlada še daleč od one preusmeritve v demokracijo, kot si jo vsi želimo. Spričo tega tudi ni mogoče dopustiti, da bi se take zahteve postavljale v imenu nove demokratične Italije.

Tudi govor Molotova je bil sprejet z živahnim aplavzom.

Delo konference

Konferenca je nadaljevala razpravo o občih vprašanjih dnevnega reda in izvolila tajništvo konference. V tajništvo so bili izvoljeni delegati Jugoslavije, Kitajske, Brazilije in Avstralije, za gene-

(Nadaljevanje na 2. str.)

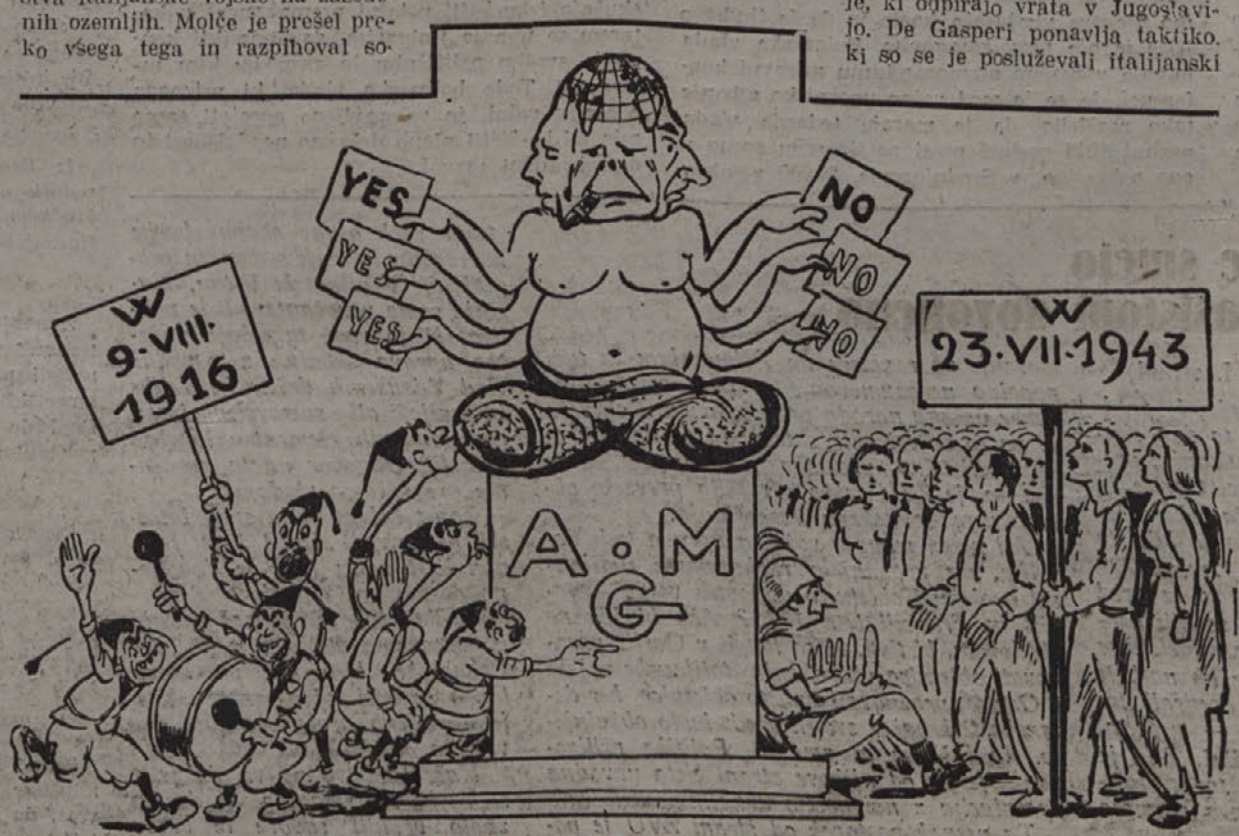

Tako si predstavlja naš karikaturist politiko ravnotežja...

Tudi Italija se je borila proti skupnemu sovražniku...

Čitajte - sodite!

Glasniki ljudstva

PRIMORSKI DNEVNIK

V zvezi z divjanjem italijanskih fašistov v Gorici, prinaša »Primorski dnevnik« na uvodnem mestu sledeče:

»Goriško ljudstvo je ves čas delovanja ZVU, kakor tudi že prej skoosvobodilne borbe jasno pokazalo, zi vsa leta antifašistične in narodne da ne mara ničesar več slišati o italijanskem gospodstvu. Kljub temu je ZVU dovolila manifestacijo v spomin vkorakanja italijanske vojske za časa prve svetovne vojne v Gorico. Ta manifestacija peščice importiranih italijanskih elementov in nosilcev pretekle italijanske tiranije, je bila za goriške množice najčistejša provokacija.

Zato je jasno, da mora nositi ZVU moralno in dejansko odgovornost za vse posledice izzivalnih nesramnosti, katere je dovolila.

Vse dogajanje zadnjih dni v tej pokrajini, ves heroiski neomajni odpor našega ljudstva proti atentatom na njegove najsvetejše pravice in svoboščine, bi moralo biti odgovornim činiteljem že zdavnaj koristna šola. Posebno pa bi jim morali biti zadnji dogodki na Goriškem najzgovornejši opomin.

Množice našega prebivalstva so pokazale, da se nikoli ne bodo uklonile podobnim krivicam.«

*

V zadnji številki je bil pomotoma zamenjan stavek. Kar je bilo pod rubriko »Glas zaveznikov« spada pod »Voce libero« in obratno.

Delo konference

(Nadaljevanje s 1. strani)

ralnega tajnika konference pa je bil soglasno izvoljen francoski delegat Duparc. Sestala sta se tudi odbora za proučitev političnih, teritorialnih in gospodarskih določb z Italijo. Za predsednika je bil na sovjetski predlog izvoljen južnoafriški delegat Lief Egeland, za podpredsednika pa na angleški predlog ukrajinski delegat Manuilski.

V torek je govoril zastopnik druge premagane države, romunski zunanji minister Tatarescu, ki je poudaril, da je nova demokratična Romunija izbrisala nečastne sledove preteklosti. Isto sta poudarila tudi sovjetski delegat Višinski in češkoslovaški delegat Masaryk.

Grški ministrski predsednik Tsaldaris je v svojem govoru obsodil imperialistično politiko Italije, poleg tega pa je še enkrat poudaril grške zahteve po severnem Epiru, ki pripada Albaniji. To je storil kljub temu, da je jugoslovanski delegat Moša Pijade pred konferenco razkrinkal grško imperialistično politiko, ko je sporočil nesramni grški predlog jugoslovanski vladi, naj bi si Grčija in Jugoslavija Albanijo med seboj razdelili. Jugoslovanska delegacija je ta predlog ogorčeno odbila.

Manifestacije za Jugoslavijo onstran „francoske črte“

Medtem ko v Parizu prav v teh dneh razpravljajo (po logiki zapadnih velesil) ali naj se Italijo nagradi za njeno protizavezniško borbo na strani nemškega zaveznika, ali naj se je dobrohotno opomni, kot otroka, na njene pregrehe, ali naj se morda z njo le postopa kot z nemškim satelitom, se je primorsko ljudstvo in v sedanjem položaju še posebno prebivalstvo za francosko črto, že davno odločilo: Pod Italijo ne več, pa naj bo fašistična ali pa katerekoli druge oblike fašističnega izvora.

Medtem ko v Parizu Belgijec Spaak — daleč od vsake realnosti — kvasi, da je malim narodom vseeno na kateri strani meje so, prebivalstvo onstran francoske črte dan za dnem priča, da je to izmišljena imperialistična laž in dan za dnem manifestira za Jugoslavijo pod geslom: Tu ne sme več biti Italija!

Zastonj je, če razni italijanskemu oziroma sploh imperializmu naklonjeni politiki, stiskaju De Gasperiju roko, ko brani na račun svobode tujega ljudstva imperialistične italijanske meje, zastonj, kajti tukaj je ljudstvo, ki ne bo nikoli priznalo kakršnekoli odločitve, ki bi ga opeharila za Jugoslavijo. To je pokazala zadnja mogočna manifestacija slovenskega in furlanskega ljudstva v Tržiču, to dokazujejo vsakodnevne manifestacije v Brdih, ki jih ne moreta preprečiti čeprav se trudita na vse načine, ne civilna ne vojaška policija; to dokazuje lepa manifestacija za Jugoslavijo v Krminu o priliki oddolžitve spomina padlemu borcu Maražu — najnovejši žrtvi hvalisane civilne policije.

Tako govori ljudstvo, ki mu grozi po zaslugi zapadnih vojnih zaveznikov novo suženjstvo, strašnejše kot je bilo petindvajsetletno. Tega bi konferenca miru ne smela preslišati, če je mir res njen glavni cilj.

Vera trpečega primorskega ljudstva v to je sicer velika, vendar ne tolika, da ne bi v nasprotnem primeru nadaljevalo svoj vztrajni boj za priključitev k Jugoslaviji s poslednjimi sredstvi, ki jih ima ljudstvo, kadar se brani svoje smrti.

Države, ki jim sodijo v Parizu

BOLGARIJA

V boju imperialističnih sil za gospostvo na Balkanu je bila usoda bolgarskega ljudstva najbolj žalostna. Trikrat ga je politika njegovih vladujočih krogov zapeljala na pot vojne z njegovimi sosedi. V zadnjih 40 letih je bila Bolgarija trikrat poražena v vojni. Prvič leta 1913, ko se je njen kralj Ferdinand spustil v vojno proti ostalim balkanskim državam, v vojno, katere glavni namen je bil uničenje srbsko-bolgarske zveze, skovane v borbi proti turškemu osvajalcu. Ta zveza je bila mrena na očesu avstro-ogrske in nemške protislovanske diplomacije. Drugič je bila poražena v svetovni vojni 1914—1918, ko se je postavila na stran centralnih sil in tretjič v drugi svetovni vojni, ko je tudi bila nemški satelit.

Nesreča je hotela, da se je Bolgarija povezala s tujo dinastijo, ki se je pokazala kot prostovolina agentura nemštva in ki je, namesto, da bi služila bolgarskim nacionalnim interesom, počenjala vse mogoče, da bi podredila Bolgarijo v političnem in ekonomskem pogledu nemškemu osvajanju in načrtom na Balkanu. Ta dinastija je znala izkoristiti vse momente da je zasejala mržnjo med Bolgari in njenimi sosedi.

Ali se je bolgarsko ljudstvo prostovoljno podredilo temu usodepolnemu delu? Politična borba, ki se je razvijala v Bolgariji posebno po katastrofi leta 1913 in 1918, drzni korak pokojnega Aleksandra Stambolijskega, borba bolgarskega delavstva, ki je dalo delavskemu razredu vsega sveta velikega borca za socialno pravico Borisa Dimitrova, teror in nasilja med volitvami leta 1938 in 1940., vse to kaže, da so bile v Bolgariji že pred to vojno sile, ki so se upirale protinarodni politiki režimov, ki so se vrstili drug za drugim v škodo resničnih bolgarskih interesov.

Tem silam se mora bolgarsko ljudstvo zahvaliti, da je bila v tej vojni premagana samo njegova vladujoča kasta in da je ljudstvo izšlo iz nje prav zmagovito. Bolgarska vlada navaja v svojem memorandumu mirovni konferenci, da se je med vojno uporniško gibanje tako razširilo, da je morala tedanja vlada pozimi 1943 poslati proti partizanom samo v eno pokrajino, v Srednjegorje, 20.000 vojakov redne vojske, poleti 1944 pa je vlada v isti namen uporabila cele divizije posebej izbrane iz sestava redne vojske. Okrog 50.000 partizanov ter njih somišljenikov in aktivistov je bilo ubitih. Nad 2000 hiš pristašev odporniškega gibanja je bilo požganih. Kljub temu pa se je gibanje širilo, ker je naletelo na simpatije in podporo pretežne večine bolgarskega ljudstva, ki se je hotelo rešiti hitlerjevske diktature.

In res, 9. septembra 1944 se je Bolgarija s pomočjo prodirajoče Rdeče armade in ob aktivnem sodelovanju partizanov dokončno osvobodila verig. Prišel je čas, da ljudstvo samo vzame svojo usodo v svoje roke. Sestavljena je bila vlada Domovinske Fronte, vseljudske organizacije, ki je sestavljena iz 5 naprednih strank. Ta vlada je pridružile napore Bolgarije naporom demokratčnih narodov. 450 000 borcev je bilo poslanih pod poveljstvom maršala Tolbuhina proti hitlerjevskim osvajalcem, ki so se še zadrževali v Srbiji. Takoj po zaključku vojnih operacij na jugu je bolgarska vlada prostovoljno formirala posebno armado 100 000 mož, ki je bila poslana na Madžarsko.

Že pred koncem vojne in posebno po njej je Bolgarija nadaljevala likvidacijo starega reda ter preosnovo družbenega življenja in državnih ustanov na resnično demokratičnih načelih. Odstranjen je bil sleherni vpliv dinastije: vsi, ki so bili krivi, da se je zapletla Bolgarija v vojno na strani Nemčije, so bili kaznovani.

Čeprav stoji za to fronto pretežna večina bolgarskega ljudstva, pot demokratičnega razvoja ni bila in ni lahka. Še so v Bolgariji protiljudski elementi, ki skušajo zavreti ta razvoj in se pri tem delu opirajo na reakcionarne sile v zapadnem svetu. Tem silam je demokratična Bolgarija trn v peti. Zaradi tega skušajo izkoristiti položaj premaganca, v katerem se nahaja Bolgarija, da bi izsilili koncesije svojim političnim in gospodarskim interesom. Toda bolgarska vlada, ki priznava poraz v vojni, je pripravljena sprejeti samo mir, ki bo ščitil njeno državno neodvisnost in demokratični razvoj.

Kar antifašisti ne smejo je neofašistom dovoljeno

(nadaljevanje s I. strani)

Za Slovence in Hrvate Primorja, ki predstavljajo večino naroda, pomeni ta dan simbol 25. letnega neusmiljenega zatiranja, preganjanja in poniževanja. Slovenci Gorice in okolice so upravičeno pokazali, da takega izzivanja ne bodo trpeli, akoravno je bilo to izzivanje odobreno od strani „Zavezniške“ vojaške uprave. Ob tej priliki so se pred očmi oblasti ponovili dogodki, ki so bili pravi progromi na Slovence in na antifašistične Italijane in njihovo imetje, kakor ob najbolj črnih dneh fašizma. Ponovno so aretirali napadene — še celo težko ranjene — medtem, ko je napadalec lahko mirno odšel. Bila je tudi smrtna žrtev in spet je bil to antifašistični borec. Ta postopek je prava sramota za tiste, ki nosijo odgovornost.

S tem je ZVU pokazala popolno nerazumevanje za razmere na Primorskem in tudi popolno nerazumevanje pomena osvobodilne borbe našega naroda proti fašizmu. Dejansko je pa to še več, ker s tem, da so dovolili to imperialistično proslavo na ozemlju, ki je sporno, je ZVU težko prekršila prevzeto obvezo nepristranskega upravljanja.

Ali ne bi mogoče vojaška uprava tudi dovolila, da praznujejo reakcionarni italijanski neofašisti obletnico napovedi vojne Britaniji in Franciji leta 1940? Ako bi jim ne škodovalo, bi tisti, ki so hoteli v Gorici praznovati obletnico vkorakanja italijanske vojske v Gorico, praznovali tudi to obletnico, ker dejansko ti krogi v svojih srcih hudo obžalujejo, da fašizem ni zmagal. Politika prilizovanja je pa od njihove strani čisto navadna špekulacija z naivnostjo drugih.

Ta neenak postopek od strani ZVU je pomanjkanje vsakega psihološkega čuta in teptanje vseh osnov skupne borbe zaveznikov in vseh svoboščin proglašenih v atlantski listini. Nastaja samo vprašanje: ali je politika, ki jo vodi tukajšnja vojaška uprava skladna z navodili vlad Združenih držav in Velike Britanije, ali samovoljni izraz reakcionarnih elementov lokalne oblasti? Odgovor na to vprašanje prepuščamo vladama.

Zopet enkrat velja stari latinski pregovor: „Quod licet Jovi, non licet bovi“ (kar je dovoljeno enemu, ni dovoljeno drugemu). Ta pregovor je našel svojo popolno uresničitev v coni „A“ Primorske, kjer mu pa damo lahko še bolj točen izraz: „Kar je dovoljeno neofašistom, ni dovoljeno antifašistom.“

Naše ljudstvo pa ve, da je v težki borbi zmagalo in da bo znalo braniti sadove te borbe proti komurkoli. *Dr. K. C.*

Doma in po svetu

Naznanite fašiste

Splošni ukaz št. 53 ZVU določa kaznovanje za fašistične zločine, izvršene pred 8. 9. 1943. Gre za vse fašistične zločine proti ljudskim svoboščinam, proti antifašistom in njihovi lastnini ter za vsa izvršena nasilja proti osebam in antifašističnim ustanovam. Naznaniti je treba vse one, ki so organizirali fašistične skvadre, ki so povzročili ali vodili državni udar 3. januarja 1925, in one ki so kasneje z znatnimi dejanji pripomogli, da se je vzdržal fašizem. Vedeti morate, da so bila preklicana vsa zastaranja fašističnih zločinov in vse amnestije, ki jih je izdal fašistični režim za te zločine.

Tudi dejstvo, da ni bil splošni ukaz št. 53 javno proglašen, ne sme ovirati vseh onih, ki pričakujejo zadoščenje za mučenje, trpinčenje in nasilje po fašističnih zločincih za časa njih terorja in zatiranja.

O tem obveščamo javnost in opozarjamo na splošni ukaz št. 53, da ga vsi antifašisti preučijo, da bodo lahko nastopili proti fašističnim zločincem.

Naznanite po vaših antifašističnih organizacijah zlorabe, nasilja in škodo, ki ste jih utrpeli.

Ne dajte miru fašistom, ki se skušajo pod krinko samozvane „obrambe italijanstva“ opomoči, da bi zopet gospodovali, kakor so poslednjih 25 let.

Naj vas pri tem ne obvladajo neutemeljena čustva odpuščanja. Kaznovanje fašističnih zločincev je osnovna stran v obrambi delavskih množic in neobhodni pogoji za ustanovitev demokratične fronte vseh protifašistov.

o

Šef predstavništva zavoda za izredne nabave v Trstu je dal dopisniku Tanjuga naslednjo izjavo: »Gospod La Guardia je podal svojo izjavo na osnovi popolnoma točnih informacij. Tatvine UNRRA-inega blaga za Jugoslavijo v Trstu in coni »A« so v poslednjem času zavzele ogromen razmah. Navedel bom samo nekaj najznačilnejših primerov tatvin našega blaga, katerih ni iznesel gospod Vasič v svoji izjavi tisku 7. t. m.: V razdobju od 9. do 12. aprila t. l. so bili v rajonu železniške postaje Sv. Andrej-Trst nasilno odprti vagoni, natovorjeni z našim sladkorjem, iz katerih je bilo ukradenih čez 19 ton sladkorja. Po uradnih podatkih naših organov v Divači sta prispela v Divačo 10. VI. in 27. VI. dva prazna vagona, ki so ju v Trstu bili napolnili s kavo in sladkorjem. 14. junija so nas naši organi obvestili, da je bilo na železniški postaji v San Sabbi pred očmi šefa postaje in ostalega osebja ukradenih iz vagona in naloženih na kamion 380 vreč sladkorja. Pri tej tatvini je sodelovala tudi civilna policija.

Še mnogo slabše se dogaja s paketi in vrečami s pošto, katere nam pošiljajo posamezne osebe in institucije. Tudi za tatvine teh pošiljk naj navedem nekoliko primerov: Dne 3. junija je bilo ukradenih iz dveh vagonov 24 paketov, 4. julija pa je bilo ukradenih 109 vreč pošte in paketov. Število ukradenega blaga se je vsak dan večalo in je tako n. pr. 26. julija bilo ukradenih iz enega vagona že 29 vreč.

o

Iz Beograda se je vrnil v Ljubljano predsednik vlade FLRJ maršal Tito, ki se je po kratkem postanku na kolodvoru odpeljal na Gorenjsko, kjer bo nadaljeval svoj oddih.

o

Zunanje ministrstvo FLRJ je naslovilo na poslaništvo združenih narodov protestno noto zaradi preletavanja zaveznikih in še posebej ameriških letal preko jugoslovanskega ozemlja. Pred dnevi so eno ameriško letalo prisilili k pristanku v Ljubljani.

o

Praga, 10. — Zadnja pogajanja med Poljsko in Češkoslovaško so pripomogla k izboljšanju odnošajev med obema državama. Češkoslovaški minister v Varšavi je odpotoval v Prago, kjer se bo razgovarjal o naporedani prijateljski in zavezniški pogodbi, ki bo podobna oni ki je bila sklenjena med Jugoslavijo in Poljsko.

o

Praga, 9. (VZN). — Češkoslovaški zunanji minister Jan Masaryk je časnikarjem potrdil vest, da so v teku pogajanja za obnovo prijateljskega pakta med Francijo in Češkoslovaško.

Junaška rast naše šole

ji daje najvišje spoštovanje

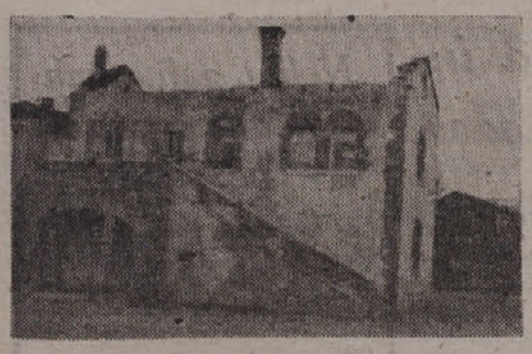

Naša slovenska šola še ni prišla do zadnje postaje svojega križevega pota. Še ima »varuhov«, ki jo mačehovsko povijajo v pretesne povoje. Toda ti povoji ji nikakor ne bodo zavrli njene svobodne rasti. Saj je bila naša šola dolga leta zakopana in s sedmimi pečati zapečatena, a je vendar zopet vstala. Ob svojem preporodu pa, kakor je bila nebogljena in šibka, je preživela preizkušnje, kakršnim ni bila zlepa podvržena šola kateregakoli drugega naroda. Skozi ogenj in kri, skozi deportacije in smrt je naša slovenska šola na Primorskem rastla in se spopolnjevala, ker je bila volja primorskega ljudstva po kulturnem dvigu močnejša kot ves teror nacifašistov.

Sicer so nam že tedaj Nemci ponujali šole. Bilo je to leta 1943 in Frici so mislili, da bodo prepričali Primorce, da so jim oni prinesli več svobode kakor Italija. Toda naš narod je bil dovolj dozorel, da je odklonil tako »slovensko« šolo. Kot nujna posledica vsega duhovnega preporoda slovenskega človeka, ki je v borbi ojeklenel in se mu je hrbtenica zravnala, je nastala med nami svobodna slovenska — partizanska šola.

V teh zadnjih dneh, ob novem udarcu po našem šolstvu, se mi spomin često vrača na vse one težke čase, ko je primorska šola v viharju partizanske borbe kljubovala vse hujšim preizkušnjam. In vem, da nisem sam, da smo vsi, ki čutimo in vemo: tudi to bo šlo mimo nas; naša šola pa se bo svobodno razvijala in mi bomo še za eno spoznanje bogatejši.

* * *

Ko je Italija kapitulirala, je bila Slavka še komaj petnajstletno dekletce. Kljub svoji rosni mladosti je doživljala velike dni z globokim občutjem in ko je v veselje mlade svobode planil glas, da prihajajo iz Postojne Nemci, se je dvignila vsa vas in odhitela na Razdrto. Tudi Slavka je bila tam, tudi ona, petnajstletna, je bila na fronti s puško v rokah.

Potem so ustanovili v vasi šolo. Tudi Slavka je postala učiteljica. Otrok med otroci, toda učenci so jo vzljubili kot starejšo sestro in starši so bili z mlado učiteljico zadovoljni. Prav gotovo ni bilo njeno delo povsem v skladu z vzgojnimi in metodičnimi načeli: toda učila je z navdušenjem in ljubezen do slovenske svobodne besede ji je pomagala, da je premagala vse težave.

Ko so prišli spomladi 1945 v njeno vas četniki in tam tudi ostali, da so pretaknili vsako luknjo, odkrili vsako skrivališče, popivali in žrli, je Slavka prenehala s poukom. V okupatorjevi postojanki, pod kontrolo izdajalskih četnikov, ni mogla obstojati svobodna slovenska šola. V drugačni šoli pa Slavka ni hotela učiti. Toda že naslednji dan je župnik pridigal v cerkvi o šoli, hodil po vasi in prigovarjal. V njegovih nedeljskih pridigah so bile denuncijacije, v njegovih pogovorih prikrite grožnje. Četniška nadloga je bila vsak dan težja in otroci so morali v šolo, da ne bo hujše nesreče. Spočetka je župnik prihajal dan za dnem k Slavki, da jo pregovori, da pride zopet v šolo. Ni uspel. Nato je pričel prihajati domobranski častnik, domačin iz bližnjega trga. Toda Slavka je ostala trdna, v šolo ni šla. Potem pa so prišli četniki in ji zagrozili, da jo zakoljejo, če ne pojde v šolo. Mati je zajokala. Slavkini sestri, ki je živela z možem izven vasi, so četniki izropali prav vse; brat in svak sta se skrivala; oče je preočito izpovedal svoje mišljenje o četnikih in so ga ti imeli na piki in uboga mati se je tresla za usodo vseh svojih. Slavka se je vdala materinim prošnjam in je šla v šolo. Sram jo je bilo, ko je šla po vasi in niti otroci višjih razredov, ki so jo pred šolo pozdravili z veselimi vzkliki in nato zahtevali, da jih uči Slavka, je niso razvedrili. Ta dan so ji bile šolske ure večnost; zdelo se ji je, da je v jetnišnici, da imajo vse stene ušesa. Iskrena beseda ji ni mogla iz težko preizkušenega srca. Ko je končala pouk, je skoro bežala domov.

»Naj se zgodi karkoli, v šolo ne pojdem več!« je sklenila. In ni šla več.

Slavka je imela srečo; več sreče kot njena tovarišica Božena v sosednji vasi. Kmalu potem so četniki odšli. Vzela jih je noč, toda še v zadnji noči, na begu, niso mogli zatajiti svoje koljaške narave: odgnali so mlado učiteljico Boženo in jo nekaj sto metrov od domače hiše zaklali.

Slavka je sedaj na učiteljišču. Slavka je skromno dekle, toda kdor jo pozna, je ponosen nanjo. Ko bo postala učiteljica, bo vzgajala poštene, junaške in odločne rodove.

* * *

Tudi v naši zapuščeni Istri je ljudstvo dvignilo glavo. Od pamtiveka zatiran in zapostavljen istrski kmet se je zavedel svojega dostojanstva. Mladina je tudi tu dokazala jalovost fašističnih naporov za potujčenje našega rodu. Brez pomisleka se je vključila v narodnoosvobodilno borbo. Težko je bilo partizanovo življenje, dvakrat težko po golih istrskih gričih sredi goste mreže okupatorjevih postojank. Tovarišica Alvira je bila aktivistka. Istrska ak-

Votovec Alvira iz Čeržajev v Istri

tivistka: opravljala je vse težavne dolžnosti delavke na terenu; tako je zbrala tudi naše male iz Čerarjev in jih je učila. Okupator je besno preganjal zlasti aktiviste: žrtev tega besa je postala tudi partizanska učiteljica Vatovec Alvira, ki so jo komaj dvajsetletno ustrelili 5 septembra 1944 v Dehanili.

* * *

Tovarišica Berta je učila na Preserjih pri Rihenberku. Trudila se je, da bi otrokom dala čim več. V počitniškem tečaju je bila najmarljivejša. Vsako minuto je imela knjigo v rokah. Zavedala se je, da zna malo, premalo, da bi bila dobra učiteljica. Vsakokrat mi je tožila o svojem neznanju in vsakokrat sem se ob njeni vnemi spomnil Kosovelove pesmi. Malo spremenjen verz je veljal za Berto: »Tako malo imam, a vse, a vse bi vam hotela dati.« In je Berta zares dala vse, prav vse, kar je imela! Še svoje mlado življenje.

* * *

Pod Čavnom je bila šola z ilegalnim imenom Smreka. Tam sem bil na roditeljskem sestanku. Vse je bilo v redu; le nekatere družine niso pošiljale otrok redno v šolo. Navzoči starši so se dogovorili, da bodo prepričali starše nerednih učencev, da morajo otroci v šolo. »Morda pa je vzrok izostankov teh otrok dejstvo, da je učiteljica preprosto domače dekle?« sem se zanimal.

»O ne«, je bil odgovor. »V našo učiteljico imamo vsi veliko zaupanje. Naučila je otroke v enem letu več, kakor prejšnje »gospodične« v stari šoli v treh letih!«

* * *

Seja Roditeljskega sveta: šolo so zažgali Nemci. Sedaj se stiskajo otroci v tesni sobi. Okna so premajhna, deske v podu so stare in izjedene; pod »učilnico« je hlev in med poukom prodira skozi strop mukanje živine in rožljanje verig. Šolske table ni in učiteljica piše na vrata. Roditeljski svet je sicer naročil novo tablo pri mizarju v vasi ob glavni cesti, toda glej smolo! Ko je bila tabla gotova, se je v bližini vasi vnela med nemško kolono in partizani bitka. Nemci so potem zažgali nekaj hiš in zgorela je tudi delavnica z novo tablo. Toda Roditeljski svet je sklenil, da naroči drugo tablo. Ne, mi ne odnehamo!

Potem je Roditeljski svet še razporedil matere, ki se bodo vrstile pri čiščenju in pometanju skromne učilnice.

Treba je bilo rešiti tudi vprašanje nabave zvezkov. V Gorici so jih imeli, toda iz mesta jih je bilo težko prenesti. Kdor je nosil večjo količino papirja ali zvezkov in je bil na bloku preiskan, je bil gotovo aretiran. Torej je bilo treba tudi dobavo zvezkov organizirati. Pomagali bodo vsi, tudi tisti, ki nimajo šolskih otrok v družini. Vsakdo, ki pojde v Gorico, bo prinesel nekaj zvezkov.

Ostane še zadeva učiteljice. Plače ne pričakuje: kdo bi v času borbe mislil na plačo; toda živeti mora. Gospodarska komisija ji bo nakazala živila; česar pa ta nima, bo Roditeljski svet zbral pri prebivalstvu.

* * *

Primorska šola je vzrastla iz ljudstva. Pokrajinski NOO in SNOS pa sta mislila na izpopolnjevanje in izboljšanje šolstva. Imenovani so bili okrožni in kasneje okrajni nadzorniki. Nadzorniki so bili neprestano na poti. Obiskovali so šole, dajali navodila in učili pomožne učitelje in učiteljice. Zelo pogoste so bile učiteljske konference.

22. februarja 1944. je bila konferenca Idrijskega okrožja na Ledinah. Popoldne sta odhajala z Letlin okrožni nadzornik Drago Pustišek in okrožni prosvetni referent Črto. Vzpenjala sta se po zasneženi poti in v soncu bleščeči se sneg jima je jemal vid. Bližala sta se neki hiši. Pred hišo sta dva moška žagala drva. Prosvetna funkcionarja sta opazila, da jima moža hočeta s kretnjami nekaj dopovedati. V tem sta zagledaa močnejšo nemško patrolo. Skočila sta s ceste, toda bila sta na čistini in do gozda je bilo še predaleč. Zapeli so šarci in nadzornika Draga je pokosil rafal, referent Črto pa je bil ranjen v roko in ujet. Smrtno ranjenega Pustiška so Nemci ubili s strelom v glavo.

* * *

V februarju 1944. je bila sklicana učiteljska konferenca za Vipavsko okrožje v Gabrju. Učitelji so pravkar prihajali v vas. V tem so priletela tri letala in bombardirala vas. Porušenih je bilo več hiš, 12 letna učenka ubita, večje število vaščanov ranjenih. Tisti dan se konferenca sicer ni vršila, toda že štiri dni na to, se je vršila druga konferenca.

* * *

V Gorjanskem je imel svoj sestanek učiteljski študijski krožek. Učiteljice iz Volčjegagrada ni bilo na sestanek. Zvedeli smo, da so tja prišli Nemci in učiteljica ni mogla iz vasi. Sestanek smo imeli v hiši, kjer je bil primeren bunker. Torej nič strahu. Sestanek se lahko mirno vrši. Med sestankom je prišlo poročilo, da so Nemci tudi v Ivanjemgradu. Torej smo obkoljeni. Toda obveščevalna služba je bila dobra (Kraševci so sploh imeli odlično obveščevalno službo), pa se sestanek lahko mirno nadaljuje.

V najbližjem razdobju naše zgodovine smo vključili v našo borbo tudi boj za svobodo našega duha, za svobodno rast domače, slovenske kulture, ki naj se razvija iz živih virov samoniklega ljudskega duševnega življenja.

Slovenska partizanska šola je najzgovornejša manifestacija naše volje po kulturni svobodi. V krvavem spoznanju gramozne jame in nemških krematorijev, v gladnem umiranju tisočerih na Rabu in v dimu naših požganih domov, se je kot fata morgana razblinila pred našimi očmi v nič veličina naših sosedov, ki

smo jih nekoč v svoji nebogljenosti občudovali. V trpljenju in bolečinah so spoznali svojo lastno kulturno silo in za nje svobodni razmah smo bili pripravljeni na enake žrtve kot za osvobojenje naših tal. Iz krvi in žrtev je zrastla tudi svobodna slovenska šola. Pretežko ceno smo plačali za to svobodno šolo, da bi se ji sedaj na ljubo kogarkoli odpovedali. Če smo jo znali braniti pred nacifašističnim terorjem, jo bomo znali ubraniti tudi sedaj.

Pahor Drago.

Čitajte - sodite!

Okupacijska oblast...

Giornale Alleato

Gospod polkovnik Bowman je imel na zaključni proslavi tečaja za nove člane civilne policije govor v italijanščini. Med drugim je dejal: vi ste prva skupina, ki je imela ugodno priliko za nekoliko daljši in temeljitejši pouk za pripravo policijskih agentov . . .

Zaradi vsega tega pričakujemo od Vas večjo izpopolnitev, izobrazbo, znanje, višjo mero vsega, kar smo mogli ob zaključku tečajev pričakovati od tistih, ki so bili pred vami. Pozivam vas, da se izkažete vredne naših pričakovanj in našega zaupanja.

Nekateri izmed vas so bili verjetno že člani policije, toda večina izmed vas, mislim, stopa prvič v policijski poklic. Tistim iz prve skupine pravim: »Odvržite vaše stare ideje. To je novi zbor in različen od prejšnjih; zbor, kakršen je bil dozdaj nepoznan na evropskem kontinentu!«

Nekaj sličnega je bilo že v fašistični Italiji, zato ta slavni policijski zbor ni tako nepoznan na evropskem kontinentu.

Soglašam in to popolnoma, da tem ljudem manjka vsake policijske izobrazbe, predvsem pa jim manjka šole o demokraciji; zato je vse prezgodaj pozivati, da naj se izkažejo vredni pričakovanj in zaupanja, kajti sicer se ta poziv lahko dokaj nerodno tolmači.

Glas zaveznikov

V kurzivu na prvi strani lahko beremo:

»Agencija Reuter obvešča, da so voditelja jugoslovanske kmečke stranke, dr. Dragoljuba Jovanovića, v soboto izključili iz njegove stranke, ker je v parlamentu kritiziral notranjo in zunanjo politiko vlade maršala Tita.«

V Jugoslaviji pa res ni demokracije . . . .?!

Pogleimo no, če je res ni . . .

Ljubljanska »Pravica« piše med drugim o tem tako:

»Več poslancev ljudske skupščine je ponovno podčrtalo sovražno in izdajalsko stališče, ki ga je zavzel dr. Jovanović do naše ljudske oblasti, in pridobitev narodno-osvobodilne borbe. Član njegove stranke, Nikola Džopić pa je dejal: »Pričakoval sem, da bo moj dosedanji voditelj prvi razvil zastavo borbe in se postavil na čelo ljudskih množic v njihovi borbi za svobodo. Toda on se je danes postavil na čelo pogrebnega sprevoda reakcije in fašizma . . .

Dokaj zlonameren naslov: »Ker je kritiziral politiko vlade maršala Tita« — kaj ne?

in fašisti . . .

La Voce libera

Pod naslovom: Kardeli locutus est — piše: »To so prav njegove besede, ali vsaj besede iz poročila. Mi pa vemo, da je De Gasperi zahteval samo, da se ohrani italijanska suverenost nad delom ozemlja pokrajine, ki še danes politično pripadajo nai pravijo karkoli — k italijanski republiki. Je to pač običajna bedasta igra, pripisovati nam imperializem, ki je v krvi tujega osvajalca naše zemlje samega, spričo jasnosti dogodkov samih, čeprav mi z bolestjo pristajamo na pogojno odpoved Reke in Zadra, dveh popolnoma italijanskih mest. Govore o našem imperializmu, hkrati pa hočejo izgnati naši državi . . .«

Pristajajo torej na pogojno odpoved Reke in Zadra . . . Zaman se trudijo pri Voce liberi prikrivati italijanski imperializem, ki je pa tako globoko vsidran v njih, da jim mimogrede uide izpod peresa. Pogojno — to se pravi: z novo vojno bomo spet prisvojili italijanski Zadar in italianissimo Reko, kjer pa se je med drugimi tudi La Guardia naučil hrvaško.

Sprijaznite se že enkrat z dejstvom, da je to, kar ni vaše pač od drugih in mislite raje na demokratizacijo vaše fašistične dedščine, kot pa na nove imperialistične pustolovščine.

ALBANIJA

žrtev italijanskega imperializma in pogumni vojni zaveznik Združenih narodov

Krasna je Albanija. Tisti, ki so potovali po njej, pripovedujejo o njenih slikovitih gorah in jezerih, o bogatih dolinah polnih cvetja in vinogradov, o starodavnih mestih in o prelepi obali modrega Jadrana...

Lepe in zanimive so albanske vasi, ki so ohranile še svoje stare, živopisane narodne noše, stkane iz volne in svile. Znana so stara mesta Elbasan in Skadar, stara trgovska središča, kjer vidiš na kilometre daleč same trgovine in male delavnice, le od časa do časa se dvigne kak minaret nad njimi ali se prikaže hiša brez oken na ulico, — tu je živel nekdaj bogat meščan. In na teh trgih, ki te spominjajo po svoji pestrosti na Vzhod, dobiš vse, kar ti poželi srce, od tobaka, osličkov, pa do okraskov iz francoskega srebra.

Tirana je glavno mesto Albanije. Mesto se deli v staro in novo. Stara Tirana je ohranila karakter starih albanskih mest, nova Tirana ali novi del mesta pa je bila zgrajena za časa italijanske okupacije in po svojem stilu spominja s svojimi razkošnimi dvorci in širokimi trgi na arhitekturo italijanskega fašizma.

Albanci so po svojem izvoru potomci predrimskih narodov na Balkanu, Ilirov in Tračanov. Jezik se je razvil na tistem delu Balkana, kjer so živeli mešano Iliri in Tračani. Etnično najbolj sorodni današnjim Albancem so Romuni. Ob prihodu Rimljanov na Balkan so Iliro-Tračane deloma romanizirali in iz njihovega romaniziranega jezika se je razvil današnji romunski jezik. Iliro-Tračani pa, ki niso bili romanizirani, so dali narodnostno in jezikovno osnovo današnjim Albancem. Tako so Albanci prav tako star narod na Balkanu kakor so Grki.

Po govorici delimo Albance v tri skupine: prva skupina živi v sožitju z Jugoslovani, druga z Grki, v tretjo skupino pa spadajo tisti Albanci, ki so se odselili iz domovine. Značilno za te skupine je, da govore dvojezično. Možje govore v jeziku svojih sosedov, na severu v makedonsko-srbskem narečju, na jugu pa v grško-epirskem. Žene pa doma ljubosumno gojijo in čuvajo svoj stari jezik.

O albanskem jeziku so začeli pisati šele zelo pozno, v šestnajstem stoletju. Danes pa imajo Albanci že svoj knjižni jezik, razvito žurnalistiko in svoj jezik za šole in državno upravo. Albanska literatura je pa še mlada in lahko rečemo, da je šele v rojstvu. Vzrok je predvsem v tem, ker so jih dolgo zatirali Turki in jim niso priznali jezika. Prav tako so italijanski fašisti sistematično ovirali nacionalni razvoj Albanije (kar spomnimo se, kako so delali 25 let italijanski fašisti v Julijski krajini). Šele osvobodilna borba jim je prinesla nacionalno svobodo. Znani sodobni pesniki so Lame Kodra, najboljši pesnik Albanije, in dva mlajša pesnika, Aleks Čači in Steri Spase.

Albanci v borbi proti okupatorju

Hraber narod so Albanci. Osvobodili so se sami. 19. decembra je NOV vkorakala v Tirano. S tem dnem se začne za Albance novo življenje.

Italijanski imperialisti so Albanijo napadli leta 1938. Albanija je bila prva izmed balkanskih držav, ki je postala plen italijanskega imperializma. Šest let se je albansko ljudstvo samo borilo proti fašističnemu okupatorju in nobena evropska država ni takrat pomagala Albaniji, četudi je Albanija predstavljala za imperialistično Italijo najvažnejšo postojanko za njihov roparski pohod na Balkan. Z okupacijo Albanije so Jugoslaviji zaprli Jadran, neposredno preko Albanije pa so ogrožali Grčijo in Jugoslavijo. Istočasno se je albansko ljudstvo brezkompromisno borilo proti okupatorjem, borilo se je tudi proti vsem klaboracionistom in izdajalcem v domovini.

V tej vojni je albanski narod dal velike žrtve. 50.000 Albancev so fašisti odvedli v Italijo. 28.000 je padlo borcev za skupno zavezniško stvar. Italijanski okupator je pustil za seboj opustošene in požgane vasi ter razrušene mostove. Preko 20% naselbin je bilo popolnoma uničenih.

Albanska narodno osvobodilna vojska je štela 50 do 70 tisoč borcev. Ta vojska se je borila tako hrabro, da je bila deležna priznanja visokih vojaških osebnosti zavezniških armad. Tako je imela albanska narodno osvobodilna vojska nalogo, da skupno s pomočjo ameriške mornarice prepreči sovražniku prehod čez Otrantski preliv. To nalogo je uspešno izvedla. Že l. 1942. je vlada Vel. Britanije izjavila, da čuti veliko simpatijo do Albanije, ki je bila prva žrtev fašistične Italije ter da želi čimprejšnjo osvoboditev Albanije izpod italijanskega jarma. Cordell Hull, bivši minister za zunanje zadeve ZDA, je dne 10. decembra 1942. izjavil, da ameriška vlada spoštuje doprinos albanskega naroda za skupno stvar in ima popolno razumevanje za trpljenje albanskega naroda. 12. novembra 1944 je pa Wilson, vrhovni poveljnik zavezniških sil v Sredozemlju izjavil v neki depeši, ki jo je poslal generalnemu polkovniku Enver Hodži: »Občudujem uspehe, ki jih je narodno-osvobodilna vojska dosegla proti skupnemu sovražniku za skupno stvar.«

Zgodovinski dnevi Albanije

Po težkih in krvavih borbah si je albanski narod zagotovil demokratične pridobitve narodno-osvobodilne borbe. 2. januarja 1945. so bile volitve v ustavodajno skupščino, na katerih je 93% Albancev glasovalo za Demokratsko fronto. S tem je bil zadan dokončen poraz domači reakciji in vsem tistim temnim elementom, ki so v zgodovini Albanije igrali tako bedno vlogo. Demokratska fronta je danes izraz volje albanskega naroda.

10. februarja 1945. je albanska ustavodajna skupščina proglasila Albanijo za narodno republiko. Albanija se je s tem še bolj čvrsto povezala z Jugoslavijo in danes sta Albanija in Jugoslavija nerazdružljivo povezani.

Sedaj Albanci z vsemi silami gradijo in obnavljajo svojo domovino. O požrtvovalnosti albanskega naroda je dal izjavo predsednik albanske vlade in narodni junak Albanije, generalni polkovnik Enver Hodža: »Naš narod dela brez prestanka in doprinaša ogromne žrtve, da bi dovršil delo, katerega je zmožen dovršiti v tako kratkem času edino narod, kakršen je naš, poln življenja in volje ter samoodpovedi. Zato so že lepi uspehi za nami, in prav tako je doba sreče pred nami.«

Albanija in pariška konferenca

S svojimi neštetimi žrtvami v borbi proti okupatorju ter z žrtvami za skupno zavezniško stvar si je Albanija priborila pravico, da postane enakopraven narod z vsemi ostalimi. Na pariški mirovni konferenci je jugoslovanska delegacija predložila resolucijo z zahtevo, da se Albanija povabi na mirovno konferenco. Ta zahteva jugoslovanske delegacije pa je naletela pri nekaterih državah zapadnega bloka na odpor. Nekateri delegati teh držav so nastopili proti temu predlogu odkrito, drugi pa so hoteli z raznimi formalnostmi, glede postopka onemogočiti ali pa vsaj zavleči pristop Albanije na mirovno konferenco. O tej državi, ki je toliko žrtvovala kot zavezniška država, da zasluži občudovanje vseh demokratičnih držav, je šef grške delegacije, Caldaris, govoril žaljivo in njegov govor je bil izraz teženj grških imperialistov, ki bi si hoteli Albanijo na novo razdeliti.

Jugoslovanska in sovjetska delegacija sta na mirovni konserenci v Parizu nastopili kot odločni zagovornici pravic države, kakor je zavezniška država Albanija. S tem so pokazale jugoslovanska in sovjetska delegacija vsemu svetu kdo je tisti, ki se bori za mir ter za pravice in enakopravnost malih narodov.

Žan.

Luksemburška palača

v teh dneh pozornost vsega sveta

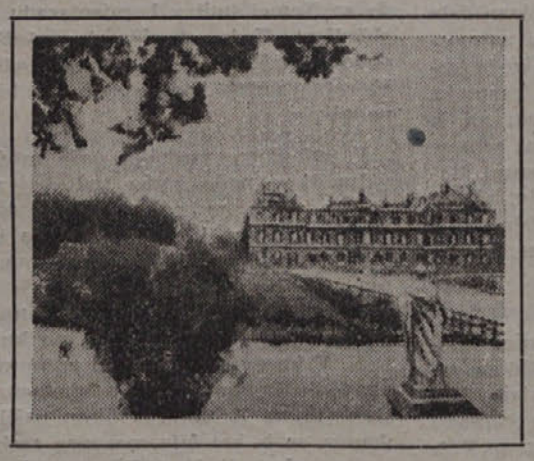

Palača, v kateri zasedajo te dni Združeni narodi — Luksemburška palača — leži na levi obali Seine. Pariz deli Seina v dva dela — dve obali, desno in levo, Leva, južna obala je mnogo skromnejša kot desna; tam je takozvana latinska četrt — študentska četrt, Sorbona itd.

Vsem onim, ki so študirali v Parizu, je luksemburška palača poznana vsaj na zunaj, ker leži prav ob študentski četrti. Obdaja jo istoimenski park, ki je največji in prav gotovo tudi najlepši v Parizu. Luksemburški park je poln krasnih nasadov, redkih dreves in raznih marmornatih in bronastih spomenikov. V parku je vedno polno otrok, študentov iz vsega sveta in zanimivih upokojencev, ki v malih gozdičih igrajo svojo najljubšo igro »Kriket«.

Sama palača, ki leži v severnem delu parka, se odlikuje po svoji obsežnosti in skladni lepoti. Palačo je l. 1615 začela graditi Maria Medicis. V sredini mogočnega poslopja se dviga elegantni stolp — kampanila. Zgradba je po svojem splošnem načrtu slična froncoskim dvorcem: v sredini dvorišče, okoli pa krila osrednje zgradbe, paviljoni, galerije itd.

V začetku 19. stoletja so luksemburško palačo prezidali za zgornji dom in senat. Vsa takratna oprema je spravljena v velikem pariškem muzeju Louvre.

Ob luksemburški palači je luksemburški muzej. To je muzej sodobnih francoskih umetnikov. V tem muzeju izbirajo umetnine za Louvre: dela sodobnih slikarjev se po pravilih prenesejo 10 let po njihovi smrti, če predstavljajo posebno vrednost v Louvre, sicer pa v provincijske muzeje in zbirke. Tako je luksemburški muzej vedno sodoben.

Sedaj je luksemburška palača prazna, ali bolje rečeno, na razpoloženju. V njej je od sprejema francoske ustave l. 1875. stalno zasedal senat. Danes senata v Franciji še ni. Napredni francoski elementi se bore za enodomni sistem. Senat je bil vedno velika in pogosto kvarna ustanova za zakonodajstvo, poleg tega pa je bil tudi steber reakcionarnih slojev. Sedaj se tam vrši mirovna konferenca in tako stopa palača zopet v strani svetovne zgodovine.

Nekoč je bila luksemburška palača na skrajnem robu Pariza. Bila je izven obzidja mesta, ki je šlo preko današnjega bulvara St. Germain. Pariz je medtem rastel in se razširjal vse bolj proti jugu, tako, da sta danes palača in park v samem središču mesta. Dalje proti jugu je Mont Parnasse, ki je, čeprav je že mnogo izgubil na svoji originalnosti boemskih tradicij, še vedno v marsičem četrt boemov, književnikov in privatnih nočnih lokalov.

Sedaj v poletnih dneh je v parku zelo živahno. Pariz je kozmopolitansko mesto in v luksemburškem parku se sprehajajo ljudje vsemogočih narodnosti in ras. Pariška javnost je navajena na obiske visokih gostov in za njih prihod zve ponavadi šele iz časopisov. Mnogi od teh odličnih gostov so prišli vsai na kratek izprehod v luksemburški park ali pa so iz radovednosti obiskali luksemburško palačo. Sedaj imajo parižani priliko videti kako prihajajo vsako jutro v palačo ministri, Molotov, Višinski, Byrnes, Bevin, njihov Bidault, Karđelj, Masaryk in drugi.

In vendar teče življenje v parku, kot da se ne bi v njegovi sredini ničesar dogajalo, mirno dalje. Ljudje v pariškem parku se niti najmanj ne zmenijo za to, da se za visokimi renesančnimi okni palače kujejo težke in usodne odločitve.

Zato pa so oči in misli sveta in predvsem slovenskega človeka ob jadranski obali s tem večjim zanimanjem obrnjene tja, kjer mu krojijo bodočnost.

Nekaj zanimivih pogledov v različne vede

Umni Kitajci

Že stoletja sem razbijajo Kitajci skale brez orodja in brez razstreliva. Razgrejejo skalo in nato obliješo z vodo. Prav tako so delali tudi Stari Grki.

*

Čebelin pik in skrnina (revmatizem)

Učinkovitost premnogih domačih zdravil, ki jih ljudstvo uporablja že stoletja, je potrdila moderna medicinska veda. V boju proti revmatizmu so zdravniki opazili, da ta bolezen ne napada čebelarjev. Ugotovili so, da zabranjuje čebelin strup njen pojav. Ker pa ni šlo, da bi se spustili roji čebel na bolnika, so skušali dobiti strup umetno, kar je tudi uspelo. Z njim zdravijo protin v ledjih, trdovratno živčno bolezen in bolečine v mišicah. Strup, ki se vbrizgne bolniku, je zelo razredčen.

*

Najmanjši motorček

Inženir Amadeo Tomassini je sestavil najmanjši motorček. Ta tehta 0.16 g, na en kg bi prišlo torej 6250 takih motorčkov. Uporabilo se je zanj 200 delavnih ur. Premer motorja je 3.6 mm, sestavlja ga 46 posameznih delov, napravi 25.000 obratov v eni minuti in razvija 0.0008 konjskih sil.

*

Zlato z neba

Odkar pomni človek je padlo samo enkrat zlato z neba. To zlato je tičalo v izpodnebniku, ki ga je našel neki mornar v Meksiki.

*

Najjačji glas

Stentor, mož z železnim glasom, je vpil, kakor poroča Homer, 50 krat močneje ko človek. Toda Stentorjev glas je bil gotovo le nekako šepetanje proti novemu zvočnjku, postavljenem na ameriški ladji »Tampa«, da nadomešča parni rog. Močnejši ko tresk, tisočkrat jačji ko bučanje Niagarskega slapa in milijonkrat glasneje ko človeški glas zadoni ta kovinasti električni zvočnik, ki se sliši več kilometrov daleč. Z njim se bodo neposredno sporazumevale ladje na odprtem morju.

*

Pred kratkim je umrl v Budimpešti brivec Josip Pach. V svojem rojstnem kraju je dobil večkrat prvo darilo kot najhitrejši brivec. Obril je človeka v 41 sekundah in to brezhibno.

*

Konfutse, kitajski modrijan in državnik (552—478 pred Kr.), je videl nekoč ob grobu žensko, ki je obupno jokala. Povprašal jo je po vzroku njene žalosti. Ženska mu je odgovorila: »Jočem, ker mi je tiger raztrgal mojega moža. Tudi mojega zeta je umoril tiger. In sedaj čaka ista usoda mojega sina.«

»In zakaj«, je poizvedoval modrijan, »ne zapustiš dežele, kjer tako razsajajo tigri?«

»Tu ni vlade, ki bi nas preganjala in tlačila«, je odgovorila ženska.

Konfuste se je nato obrnil k svojim učencem in dejal: »Ali ste slišali? Tlačilna vlada je strašnejša od tigrovih krempljev!«

*

Neka goba na havajskem otoku raste tako hitro, da se lahko njena rast zasleduje s prostim očesom. Njen peceli zraste v eni minuti za 6—10 cm.

*

Nekaj zvezdoslovja. V osemnajstletni periodi, po kateri se ravnajo mrki, imamo 41 krat sončni mrk, lunin pa le 29 krat. Na določen kraj našega sveta pade le vsakih 200 let po en popoln ali obročast sončni mrk. Če bi bila luna nekoliko večja in nam nekoliko bližja, bi imeli sicer večkrat sončne mrke, ki bi nam pa nič ne koristil, ker bi luna zakrila sončni svetlobni ovoj, ki bi ga utegnili opazovati. Če bi bila luna še bolj oddaljena od nas, bi pa nikdar ne imeli popolnega sončnega mrka.

HOTEL ŠANGHAJ

14
Roman
VIKI BAUM
Poslovenil
FRAN ALBRECHT

Kurt Planke je prebil prvih 6 let življenja pri starih starših ob Vzhodnem morju, nato pa se je preselil k svojim staršem v Berlin. Tu se mu je zelo tožilo po morju in prostosti. Bil je social-demokrat, kakor tudi njegov oče Henrik, ki se je v Grünewaldu spremenil v širokoustega reakcionarja.

»Pojej svoj močnik, mož,« je mati Planke vznemirjeno mirila svojega bojevitega moža. Kurt je odšel iz sobe, s protestom so se glasno zaloputnila vrata za njim. Nekoč je tudi sam šel na neko tako zborovanje, ki se jih je njegov oče udeležaval z zanosnim navdušenjem. Zdelo se mu je to, kar se je dogajalo, zanimivo, celo razburljivo, a tudi odurno v največji meri. Divje grožnje proti Judom so ga ogorčile in sklenil je spet enkrat, da morebiti ni sin svojega očeta.

Tudi v gospodarjevi hiši je bil neki deček, Roland Hain. S Kurtom sta nekaj dni ovohavala drug drugega kot dva zvedava in nezaupna mlada psa. Roland je stal pred nizko šoferjevo hišo in se delal, kot da se zanima za poganjajoče sadno drevje. Kurt je zavrtel v hiši radio in odprl okno. Haydnova simfonija je zaplesala, zapela in zacepetala skozenj. Kurt, ki ni mogel slišati godbe ne da bi imel pri tem neki čuden, dobrodejen in skoraj sramotno sladek občutek v srčni jami, se je poln pričakovanja oziral po gosposkem dečku na vrtu: Roland pa se je delal, kot da ne sliši nikakega radia. Ravno ko je hotel Kurt razočaran spet zapreti okno, je vtaknil Roland svojo roko vmes. »Pusti no,« je rekel neprijazno. »Daj kremplje stran,« je rekel Kurt. »Ne mislim na to,« je rekel Roland. Zdaj je pomenilo okno zapreti častno zadevo, ki jo je bilo treba urediti. Kurt je zaloputnil okno in pripri Rolandu roko. Moralo je zelo boleti, a Roland ni zmrdnil z obrazom, edino oči so mu potemnele od togote. Počasi je odtegnil roko, ki je pomodrela, ko je Kurt, prestrašen nad svojo brutalnostjo, izpustil okno. Roland se je pripognil in imel že kamen v roki, da ga je zalučal v šipo. Mati Planke je pritekla, ko je zažvenketalo, zaprla radio, nato je bil polom, ki je prodrl do samega doktorja Haina. To je bil čuden začetek za prijateljstvo, ki naj bi na čuden način vplivalo na vse Kurtovo življenje.

Roland je bil pametnejši in finejši od njega in je imel denar. On sam pa je bil močnejši in bolj izkušen in je lahko mlajšega fanta brez truda vrgel na rame. Potem ko je bilo ugotovljeno, da ima premoč, se je sam proglasil za fantovega varuha in starejšega brata. Hodila sta v isto šolo, čeprav v različne razrede. Roland se je učil latinščine in grščine, Kurt pa si je izbral modernejši in lažji oddelek, angleščino in francoščino. Pristopila sta k isti skupini mladinske organizacije. Roland z zaspanim navdušenjem, Kurt pa v bistvu samo, da bi ga varoval tudi tukaj. Samemu se je zdelo tisto početje teh deklet in fantov s trakovi, zastavicami, lutnjami in petjem preko mere trapasto in otročje. Roland je dobil veliko oblast nad njim in sicer z gramofonom, ki so ga imeli v veliki hiši. Kurt ga je prosjačil za neke določene plošče, zmerom znova, kot bi bile kak prepovedan strup: Artur Schnabel, Appassionata, Nickisch, Beethovnova Eroica, Bachova Toccata in Fuga, pošumevajoče iz brezimnih orgel. Skupno sta kadila svoje prve cigarete, med tem ko se je vrtela igla po finih spiralah, iz katerih se je vil počasni stavek Schumannovega klavirskega kvinteta.

»Ti si pijanec,« je rekel Roland z rahlim posmehom, »vpijanjaš se z muziko.«

»In s čim se vpijanjaš ti?« je vprašal Kurt razdraženo.

»Jaz? To bi rad vedel,« je odvrnil Roland in bil spet ošaben in zaprt. Če sta odšla roditelja z doma, je dovolil Kurtu, da si je smel iskati tone na klaviru. Vsi toni, ki jih je imela godba, so tičali v črnih in belih tipkah, vsa godba, ki je zavezala srce z vročim obročem, ti vzbujala hrepenenje in ti ga tešila, je bila skrita v črnem klavirjevem lesu. Z okornimi in neprostimi prsti jih je skušal Kurt izvleči na dan. V vsaki muziki sta bila neka postava in red, to je čutil in štirinajstletni deček si ni želel ničesar bolj strastno, kot da bi se naučil te tajne in postal muzik. Šele, ko je vstopil na Državno visoko glasbeno šolo ter pričel študirati, je dobilo njegovo življenje smoter in vsebino.

Sicer pa se mu je zgodilo, da se je muzika, ki je bila doslej neka brezlika blaženost in neotipljiva kot sen, oddaljila od njega, čim bolj se je ukvarjal z njo. Cel okop brezkončnih dolgočasnih prstnih vaj je bilo treba premagati, ščavje teoretičnih pravil in zakonov, ki so bili Kurtovi trdi glavi prava muka. Imel je velike, težke roke iz svinca, proletarsko dediščino po očetu in materi. Moral je trše delati kot le kak njegov urnejših tovarišev in je dosegel manj kot oni. Kljub temu je ves živel v muziki. Galerije opernih gledališč in koncertnih dvoran so mu bile dom. Svojemu profesorju, Simonu Boskowitzu, fanatičnemu ruskemu židu je popolnoma zapadel. Vse vesoljstvo kakor da se je vrtelo okrog ene same točke: okrog etude, okrog sonate, ki jo je Kurt pravkar študiral. Čudno, vsi ljudje, ki so mu stali blizu ali so mu storili kaj dobrega, so bili judje. Njegov klavirski učitelj, neizprosni, črnolasi in sonorni Boskowitz je bil jud. Večina njegovih učiteljev, njegovih prijateljev, njegovih tovarišev so bili judje. Doktor Hain, ki je nastavil njegovega očeta, ko je bil bolan in brezposeln, tudi on je bil jud. »Doktor? Nikar si ne domišljaj kakih traparij,« je zavpil Henrik Planke nanj, ko mu je to očital. »Ta je pravi, ta ni žid!«

Kurt je imel svoje dvome. »Povej no, ali ste vi prav za prav judje?« je vprašal Rolanda na šolskem dvorišču. »Mislim da nisi čisto pri pravi,« je rekel Roland in napravil krožec na čelu.

Človek pa, kateremu se je čutil najgloblje obvezanega, ni bil samo jud, marveč še komunist po vrhu: Maks Lilien. Ta človek, ki je bil zmerom ves v ognju, čeprav ni bil več mlad, je dosegel, da je smel postati Kurt muzik. Bedel je nad njim, skoraj neopazno. Vabil ga je k sebi, govoril ž njim, mu posojal knjige, ga seznanjal z drugimi mladimi ljudmi, s slikarji, igralci, časnikarji in delavci. O politiki ni bilo mnogo govora med njima in Kurt je bil Lilienu hvaležen za to. Saj je bilo že tako

preveč politike v zraku, Kurt ni maral nič vedeti o tem; vse, kar je bilo političnega, je zvenelo napak kakor kakšna nečista disonanca.

Nekega dne se je sprl z Marksom Lilienom. Prišel je k njemu, da bi si izposodil nekaj knjig in je našel Maksa Liliena ravno pri tem, ko je pospravljal svoj ročni kovček. Kurta je zbodlo v oči, kako pobit in strt je bil videti. »Kam pa, na pot?« je vprašal. Maks Lilien je zmignil z ramami. »Najbrže v Monakovo,« je rekel malo pozneje. Kurt je stopil k pianinu, ki je stal ob steni in mehanično odprl pokrov. »Malo Bacha bi dobro delo,« je rekel Lilien in tlačil nogavice v kovček. »Misli se ti tako strumno postavijo v vrsto in red, če poslušam Bacha.«

Kurt je preslišal prošnjo, zatipkal nekaj brezciljnih akordov in zaprl pokrov. »Zadnje čase igram kar svinjsko,« je rekel jadikuje. Lilien je bil precej pripravljen priskočiti mu na pomoč. »Boskowitz je zadovoljen s teboj, fant moj,« je rekel in stopil h Kurtu in ga potrepljal po rami. »Boskowitz ne ve, kaj se godi,« je zarenčal on. Maks Lilien je stopil okrog njega in ga pogledal. »Kaj pa se godi?« je vprašal prijazno.

»Nič,« je rekel Kurt nebogljeno. »Nič se ne godi, to je tisto. Vse skupaj, razumeš, vsa ta svinjarija, v kateri živi človek! Kam pa drži vse to? Kaj bo iz nas? Živ krst ne ve, kam gre. Učimo se, študiramo, vadimo se, potimo, hočemo nekaj; pri vsem tem pa vemo ves čas, da je vse skupaj idiotsko. Nikamor ne drži. Brezposelni. Še več brezposelnih. Bach, praviš? Kdo pa bi hotel še Bacha poslušati, če gre vse narobe in navskriž?«

»Ravno zato,« je rekel Maks Lilien oprezno. »Prav zato potrebujem Bacha. V vojni na primer — vsi koncerti so bili prenapolnjeni — vsa gledališča —«

Utihnil je pod posmehljivim pogledom, s katerim ga je pogledal mladi fant. Idealist ubogi, je mislil Kurt prezirno. Meril je ognjene oči svojega starejšega prijatelja, čiste, srebrne, nakodrane lase; brezmočne, sanjaške roke.

»Lep svet je to, ki ga nam izročate,« je nadaljeval svoje litanije, nadvse težko mu je bilo izraziti to, kar je hotel povedati. »Kup črepinj, — kup gnoja — kaj pa naj počnemo s tem? V kaj naj nas eden še verjame?«

»Zmerom koketirate s tem, da ste izgubljena generacija,« je rekel Lilien za spoznanje nepotrpežljivo. »Svoje probleme imate, no, lepo. Misliš, da mi nismo imeli svojih problemov, ko smo bili mladi?«

(Se nadaljuje)

KULTURA

Nekaj besed k našim pevskim nastopom

Zborno petje je pri nas Slovencih najpopularnejša panoga ljudske prosvete. Ni si mogoče zamisliti prireditve brez sodelovanja enega ali več pevskih zborov. Čez vso Primorsko je razpredena gosta mreža pevskih družin in ni je skoro vasi, ki bi ne imela svojega pevskega zbora. Za vsako vas je obstoj pevskega zbora tako rekoč vprašanje prestiža. O tem se je človek lahko prepričal tudi ta teden v Dutovljah in Šempolaju. Naj je bila vas še tako majhna, poslala je svojo pevsko reprezentanco. V Dutovljah se je zbralo 11 pevskih zborov, v Šempolaju pa 9; vsega okrog 500 pevcev. Zastopane so bile Sežana, Dobravlje, Koprivа, Lokev, Tomaj, Skopo, Kazlje, Konkonel, Krajna vas, Pliskovica, Dutovlje, Šempolaj, Saležь, Nabrežina, Gabrovica, Zgonik, Komen, Mali Repen, Samatorca.

Obe prireditvi sta nudili prav nazoren pregled delovanja pevskih zborov na deželi. Poleg vzorno organiziranih in izvežbanih zborov smo videli nove, komaj ustanovljene, ki so se prvič predstavili javnosti.

Videli smo številne zbore večjih vasi, ki nastopajo že z neko samozavestjo, in zbore manjših vasic, ki z velikim trudom zberejo 20—25 pevcev in ki se nekam plašno uvrščajo v našo veliko primorsko pevsko družino. Videli smo pevovodje, ki s pomočjo solidnega strokovnega znanja in prakse s sigurno roko vodijo pevce, in videli smo kmečkega fanta ali dekle, ki komaj obvlada nekaj teorije in ki so ga drugi pevci prisilili češ: »boljšega nimamo, ti nas moraš voditi,« in ki sramežljivo podaja roko izkušenim pevovodjem, kakor bi hotel reči: »oprosti, da tudi jaz poučujem petje, toda tudi v naši vasi bi radi imeli pevski zbor, pa nimamo pevovodje in tako so pevci sklenili, da jih moram učiti jaz.«

Značilno za naš čas je, da se kot pevovodje silno uspešno udejstvujejo tudi ženske. Na prireditvi v Dutovljah so kar 4 zbore vodile tovarišice. In ne more se reči, da so dotični zbori zaostajali za onimi, ki so jih vodili moški. Nasprotno! Da, nasprotno... Tovarišicam pevovodjem vsa čast in priznanje. In če je v dotičnih zborih še kak tovariš, ki omalovaževalno gleda na ženskega pevovodjo, naj ga nastop v Dutovljah prepriča, da so žene to pot dokazale, da so tudi na tem polju enakovredne svojim moškim tovarišem.

Nekaj sem pa na obeh prireditvah opazil, kar ni v posebno čast našim glasbenim vrhovom. Na programih so namreč bile same stare skladbe po besedilu in po glasbeni vsebini. (Staro mislim tudi ono skladbo, ki je bila sicer danes napisana, pa sodi po vsebini in duhu v 19. stoletje.)

Če je bila med vojno naša pesem prvenstveno borbena partizanska, bi morala biti danes poleg te, ki oneva našo junaško preteklost, tudi nova pesem, pesem naše meje pri nas in pesem dela in obnove v srečnejšem delu naše ožje domovine.

Naravno je, da se moraio zbori obračati spet do starih arhivov! Skladatelji in posebno pesniki bi morali v tem oziru nekaj storiti. In hitro! Tvarine žalibog ne primanjkuje!

Druga taka splošna napaka je bila bolj tehnična namreč, da se v visokih legah soprani slišijo malce ostro. Lahko rečem, da je to bilo skoro pri vseh zborih. To napako pa ne bo mogoče takoj odpraviti. Zahteva dolgotrajnih vaj: vaj v gibčnosti, v nastavku glasu, v pianu, v izgovarjavi. Lahko pa se vsaj za silo omili z ne prevelikim kričanjem v visokih legah in tudi s pomnoženjem sopranov, kar seveda zahteva primerno pomnožitev tudi ostalih glasov. Tudi bi pevovodjem priporočal, naj se izogibajo pesmi, ki zahtevajo od sopranov previsoke tone. Sploh bi pesmi, namenjene širokim masam ne smele zahtevati višin. Povprečna razdalja med sopranom in tenorjem bi morala odgovarjati naravnemu obsegu, t. j. **manj** kot oktavi in ne **več.** Skladatelji bi morali to vedeti...

Nekaj napak je pač vsepovsod. Vseh ne bo mogoče takoj odpraviti. Tudi bi bilo nespametno, ako bi kar čez noč hoteli imeti vse vzorno in brezhibno. Razdira se hitro, gradi se pa neprimerno počasneje. Važno je samo to, da ne nazadujemo, temveč da se vzdržno in stalno izpopolnjujemo.

V Dutovljah in Šempolaju smo videli da to tudi delamo. In to nam je najsigurnejše jamstvo za bodočnost.

Vrabec

Kulturni zapiski

Fjodor Gladkov o Jugoslaviji. — Delegata Zveze sovjetskih pisateljev, Fjodor Gladkov, direktor Literarnega instituta v Moskvi in Nikolaj Zamuškin, docent v tem institutu, sta se vrnila v Rusijo. Med svojim kratkim bivanjem med nami sta naša gosta obiskala Slovenijo, Hrvatsko in Šumadijo. Pred svojim odhodom sta nam zaupala svoje vtise o Jugoslaviji. Gladkov je dejal: »Kljub kratkemu bivanju med vami mislim, da sem spoznal duhovno življenje v Jugoslaviji. Opazil sem popolno razumevanje ljudstva za nov način gledanja na svet. Živeti hoče po svojem idealu — široki demokraciji. V ta namen se pridno uči od Sovjetske zveze, do katere čuti iskreno bratsko ljubezen.«

Glasbena sezona v Franciji se bliža h koncu. Skladatelj Louis Durey poroča, da je bil v tej sezoni v Parizu velik uspeh na področju glasbe in umetnosti. Zadovoljen je z izvajanji posameznih igralcev, kakor tudi z gledališkimi komadi, ki so bili zadnji čas na sporedu. Največji dogodek pa je bil nedvomno »La Chorale populaire de Paris«: to je pariški pevski zbor, ki se je povzpel do znatne višine. Ta pevski zbor je dokazal, da vojna ni demoralizirala francoskega naroda, temveč ga je prerodila. Zavedel se je samega sebe in v pesmi izraža svojo vero v srečno bodočnost in veselje do dela.

Francoski glasbeniki v Moskvi. Dne 13. julija, na dan ruskega narodnega praznika, je priredilo društvo za kulturne stike med SSSR in tujino v dvorani Čajkovskega v Moskvi večer, posvečen francoski glasbi. Državni simfonični orkester pod vodstvom Nedolsina je izvajal »Večerno razpoloženje« Clauda Debussyja: Aubertovo »La Habanera«; Dukasovo »Čarodejev učenec«; Ravelovo »Špansko rapsodijo« in Honnegerjevo »Pastoralo«. Tatjana Talakhadze, solistka akademskega gledališča v Moskvi, je predvajala za tem nekaj del Clauda Debussyja kot n. pr. njegovo »Romanco« in »Zvonovi«.

GOSPODARSTVO

KMETIJSTVO

Pravilno odbiranje in odpošiljanje sadja

Obiranje sadja. Vsako namizno sadje se mora brez nadaljnega skrbno z roko odtrgati. Če se pri obiranju sadja ne ravna z njim skrbno in pravilno, se prikažejo pozneje na sadju madeži in lise obenem pa je to sadje zelo podvrženo gnitju. Ko odtrgamo sadje, moramo paziti posebno pri hruškah, da ne odtrgamo peclja, ker za izvozno sadje je zelo važno, da je lepo. Sadje ne smemo obirati v zgodnjih jutranjih urah, kadar je še rosa, niti ga ne smemo po dežju namočenega shranjevati v skladiščih.

Kot pri obiranju, moramo tudi pri prevozu iz sadovnjaka v skladišče paziti, da se sadje ne poškoduje. Če sadje prevažamo z vozovi, je najbolj prav, da ga poprej naložimo v posebne zaboje, ali pa da vložimo pod sadje lesno volno. Slabo, zmečkano in črvivo sadje se pusti pod drevesom, kjer se pozneje pobere. Pravilno je, da boljše sadje vložimo v zaboje že kar pod drevesom in ga v teh spravimo v skladišče. Tu lahko postavimo 8—10 zabojev drugega vrh drugega. Med vsakim zabojem mora ostati po nekaj centimetrov prostora. To omogoči, da pride svež zrak do sadja in da vlažen zrak izhlapeva iz zabojev. V skladišču ne sme biti prevelik prepih, ker bi to sadje preveč posušilo; nasprotno pa se v neprezračenih prostorih zaradi močnega izhlapevanja sadja nabere preveč vlage, kar povzroča plesen in to gnitje sadja. Ne smemo pa vlage v shrambi zameniavati s poteniem! Če namreč sadje naložimo v zaprtem hramu na 1 m visoke kupe, opazimo čez malo časa, da se je toplota in vlaga prostora zvišala. S tem, da leže velike množine sadja skupaj, nastane toplota, ki jako ugodno vpliva na zorenje sadja. Zunanjost sadja, ki se je spotilo, postane lepše, barva živahneiša in sadje, ki se je prej vležalo in spotilo, daje boljši mošt. Iz tega vzroka puščajo na Tirolskem vse sadje 8—14 dni na 80 cm visokih kupih. Po poteniu se tudi malo poškodovano sadje lažje sortira, ker dobi rjave lise. Na vsak način, posebno če nimamo prav velikih količin sadja, je bolje, da se to vloži v zaboje in se tam spoti. V prostorih, kier se hrani sadje, ne smemo shranjevati drugih sadežev, n. pr. krompirja in pridelkov, ki lahko okužijo zrak. Sadje se prav lahko naleze slabega duha. Končno je omeniti, da morajo biti sadne shrambe dobro zasenčene, ker prevelika svetloba v skladiščih povzroča hitro zoritev in razkroj sadja.

Prej ko naložimo sadje v skladišče, moramo prostore dobro očistiti in razkužiti: dobro je če pobelimo strop in stene z apnenim mlekom in 3% raztopino klora. Razkužimo lahko sadne shrambe tudi tako, da prostore hermetično zapremo in v njih zažgemo na vsakih 100 m³ prostornine 3 kg žvepla. Izvrstno razkuževalno sredstvo je »Formalin«. (1 liter Formalina na 10 l vode).

Če želimo, da nam sadje poprej dozori, ga shranimo v toplih in močno razsvetljenih prostorih.

Končno prebiranje in odpošiljanje sadja

Na osnovi statistike odpade pri nas na enega prebivalca samo 12 kg sadja na leto. Ako bi povečali domači konzum jabolk v državi samo za nekaj kg letno na osebo, bi sedanji pridelek sadja komaj zadostoval za kritje domačega trga.

Namizno sadje postaja v trgovini izredne gospodarske važnosti. Od uspešnega trgovanja in od dobre državne kontrole zavisi razmah našega sadjarstva in vir novih dohodkov našemu kmetu. Pred vojno je Jugoslavija močno zaostajala v tem pogledu za drugimi državami in to predvsem za Italijo, Ameriko in tudi nekaterimi drugimi balkanskimi državami. Amerika, čeravno prekooceanska dežela, nam je delala močno konkurenco na nemškem trgu. Vzrokov temu je več ali glavni je pravilno sortiranje in prevoz sadja v najbolj primernih zabojih.

S tem dejstvom moramo tudi mi računati.

Trgovino z namiznim sadjem najbolj ovira nepripravna posoda za razpošiljanje. Tirolski trgovci so že več kot pred sto leti spoznali to prednost v razpošiljanju sadja in vpeljali enakomerno vkladanje sadja. Namizna jabolka naj bi se izvažala le v normalnih ali holandskih zabojih, gospodarsko sadje v 50 kg normalnih sodih »Alla rinfusa« pa se izvaža le moštno sadje in kvečjemu manj vredno gospodarsko blago.

Kaj se še potrebuje pri vkladanju sadja

Pri vkladanju sadja pride v poštev še lesna volna (topol, ali druga listnata drevesa). Volna iz borovega in smrekovega lesa ima duh po smoli. Pri polnjenju zabojev moramo vedno uporabljati poseben papir za ovijanje sadja. Pri najfinejšem sadju se rabijo tudi odrezki svilnatega papirja.

Sadje v sodih pa se ne ovija. Zavito sadje lepše izgleda kakor nezavito ali vloženo samo v lesno volno. Snažno in lepo ovito (posebno namizno) sadje je lepše videti na trgu in tako se mu zviša prodajna vrednost. Pri zavijanju in vkladanju sadja moramo zelo paziti na vsa omenjena priporočila, ker potrošniki zelo pazijo, kako se sadje na trgu ponuja.

Pazitj moramo, da je sadje trdno vloženo v zaboje, tako, da se pri prevozu ne premika in poškoduje. Sadje ne sme prihajati na tuja tržišča prepozno, ker se predvsem zaradi predolge vožnje kvari; obenem pa zahteva trg dnevno določeno količino sadja in ker se tržne razmere spreminjajo, je treba voditi točno evidenco vseh pošiljk. To je potrebno v slučaju eventuelnih reklamacij.

Sadjarske zadruge

V bližnji bodočnosti se mora vsa naša izvozna trgovina sadja postaviti na zadružno podlago; to je nujno potrebno, ker je ravno pri oddaji sadja naš kmet zapadel v roke raznim izkoriščevalcem. Kmet-sadjar-producent je bil prisiljen vedno oddajati sadje po nizkih kriviičnih cenah, a konzument delavec ni mogel priti do sadja, ker so špekulanti po svoji volji diktirali trgu previsoke cene. Kot pri vseh zadrugah je potrebno za uspešno delovanje zadrug predvsem disciplinirano in pošteno članstvo, vzgojeno v nesebičnem pravem zadružnem duhu.

Dr. Franc Jurišević

SVETOVNO GOSPODARSKI VESTNIK

Ali bomo imeli letos dovolj žita na svetu

Proizvajalce žita lahko delimo na tri skupine. K prvi skupini spadajo države, ki žito izvažajo, kakor Argentina, Kanada in Avstralija. Te države izvažajo več kakor pa same potrošijo. K drugi skupini držav spadajo: ZDA, ZSSR, Madžarska, Rumunija in Jugoslavija, ki izvažajo samo presežek potreb prebivastva. Tretja skupina držav pa obsega države, ki uvažajo: (Francija, Nemčija, Italija) toda manj, kakor proizvajajo same; Angliija in Skandinavske države uvažajo več, kakor proizvajajo same, Japonska pa praktično sploh ne proizvaja žita.

V splošnem se je proizvodnja 4 velikih proizvodnikov dvignila od 375 na 469 milijonov kvintalov. Ako se upoštevajo še zaloge, potem je v teh državah 696 milijonov kvintalov žita. Ako odštejemo lastno potrošnjo, potem ostane za izvoz 355 milijonov kvintalov, kar bi moralo zadostovati svetovnim potrebam do prihodnje žetve.

V normalnih časih požanjejo v Evropi 435 milijonov kvintalov žita in potrošijo tri četrtine svetovnega izvoza. Med vojno je proizvodnja žita padla na 200 milijonov kvintalov. Ker v mnogih krajih rabijo še rž pri izdelovanju kruha, je treba prišteti še proizvodnjo rži, ki znaša 225 milijonov kvintalov. Skupno je torej potrebovala Evropa 750 milijonov kvintalov žita in rži. Primanjkljaj znaša torej 90 milijonov kvintalov. Če pa še upoštevamo padec v proizvodnji pšenice, potem znaša primanjkljaj žita v Evropi 350 milijonov kvintalov.

Razumljivo je, da veliki proizvajalci ne morejo v celoti zadovoljiti vsem potrebam, ako upoštevamo, da tudi druge izvenevropske države potrebujejo žito.

V Italiji so izračunali, da bodo imeli primanjkljaja 30 milijonov kvintalov žita. Od UNRRA ali pa tudi od kake druge organizacije, ki bi stopila na njeno mesto, pa ni pričakovati, da bo dobavila vso količino. Letošnja žetev v Italiji bo mnogo boljša od lanske, vendar bo še mnogo zaostajala za predvojno.

Edini izhod iz položaja je strogo racioniranje potrošnje, nadzorstvo nad rezervami in istočasnem zatiranju črne borze. Vse te probleme je Jugoslavija rešila vzgledno. Sam La Guardia je čestital jugoslovanski vladi, da je zatrla črno borzo.

Le na ta način je možno priti do boljšega položaja v pogledu preskrbe in v pogledu proizvodnje žita.

Sporazum o izmenjavi blaga med FLRJ v Holandiji

Dne 3. t. m. je bil v Beogradu v ministrstvu za zunanjo trgovino podpisan sporazum o izmenjavi blaga, kakor tudi začasni plačilni sporazum med FLRJ in Holandsko. Sporazum o izmenjavi blaga je bil sklenjen za dobo do junija 1947 in vsebuje seznam predmetov, ki prihajajo v poštev za izmenjavo. Seznam je precej obširen, tako, da se bodo liste blaga po potrebi še lahko izpolnile. Pogoji za izmenjavo so zelo ugodni in predvidevajo mnogo večjo izmenjavo, kakor pa je bila med obema državama v predvojni dobi.

Za uvoz iz Holandske prihajajo v poštev: barve, predivo za umetno svilo, elektrotehnični in mediciuski aparati, stroji, razne kemikalije in specialni polizdelki.

Sporazum o plačilnem prometu je bil iz tehničnih razlogov sklenjen samo do konca l. 1947. Vendar so že sedaj dani vsi pogoji za sklenitev novega sporazuma, ki bo zamenjal sedanjega.

Znižanje cene kruhu

Urad za cene pri Predsedstvu vlade LR Slovenije je znižal ceno enotnega kruha iz mešanice na din 6,25 za kg v prodaji na drobno.

Brezposelnost v Italji

MILANO, 1. avgust. — Po najnovejših podatkih je brezposelnost v milanski provinci narasla na 120.252. Posebno narašča brezposelnost v mehanični in težki industriji, ki znaša 44.000 ljudi. V tekstilni industriji je 14.540 brezposelnih, v kemični in steklarski 5.558 brezposelnih, v kmetijstvu pa 1.457. Brezposelnih je 16.680 nastavljencev in 10.556 v trgovini. K tem ljudem, ki so popolnoma brez vsake zaposlitve je treba prišteti še 137.042 deloma brezposelnih. Tudi v Srednji Italiji narašča brezposelnost. Lacij in Umbrija javita za mesec april porast brezposelnosti od 16.000 na 56.679 ljudi. Od teh je 37.172 industrijskih delavcev in 6.856 poljedelskih delavcev. Te številke niso popolne, ker brezposelnost še vedno narašča.

Kmetijski svetovalec odgovarja

Vprašanje: Jeseni imam namen nasaditi nekaj sadnega drevja in v ta namen si nameravam nabaviti potrebne drevesne kole. Katero drevo je najbolj primerno in kako postopati s koli, da bi čim več let trajali? (Ivan M., Brkini)

Odgovor: Najboljši drevesni koli so smrekovi, ker pa teh ni na razpolago, lahko uporabimo tiste, katere imamo v okolišu na razpolago. Koli morajo biti na vsak način pravočasno posekani, obeljeni in dobro presušeni. Ko so popolnoma suhi, se poostre na debelejšem koncu in večkrat namažejo s karbolinejem. Dobro se ohranijo tudi koli namočeni v raztopini modre galice. Če slučajno nimamo na razpolago nobenega razkuževalnega sredstva, obžgemo kolce, kakor je to navada pri telefonskih drogih.

Vprašanje: To leto mi ose močno napadajo še nezrele hruške. Kako uničiti te škodljivce? (E. Kalc — Padriče).

Odgovor: Najbolj uspešno sredstvo za pobijanje os in sršenov je pokončavanje zalege v gnezdih. Kjer v bližnji okolici ni čebel, lahko pripraviš osem iz zmečkanega v vodi namočenega sadja strupene arzeniške vabe. Pri uporabi strupa pa moramo paziti, da ne trpe pri tem druge živali, ali pa da pride strup v dotik s sadjem na drevesu. Arzenikovi preparati, ki pridejo v poštev, so vedno tisti, ki se uporabljajo v vodni raztopini (1% raztopina svinčenega arzenata).

Vprašanje: Ali naj se izkopani krompir takoj spravi v zimske shrambe (kleti) ali je bolje pustiti nekaj časa, da leži in se presuši na zraku? Pri nas ga spravijo čim ga prepeljejo z njive, ker trdijo, da mu škoduje luna če ostane nekaj dni na prostem tudi ponoči in da zaradi tega postane zelen in steklen? (F. R. iz M.)

Odgovor: Izkopani krompir moramo na vsak način pustiti nekaj dni na prostem (najbolj prikladni so za to skednji ali pa lope), da se posuši in da v njem dozori škrob. Krompir zadobi tako boljši okus in pozimi ne gnije. Luna nima nobenega škodljivega vpliva na krompir, pač pa ga sonce, če ostane več časa na prostem, naredi steklenega in zelenega.

ZNANSTVO

Sonce - vir življenja

V članku pod naslovom »Vsemirska vloga rastlin« smo v predzadnji številki »Ljudskega tednika« ugotovili, da zelene rastline s pomočjo sončne svetlobe proizvajajo snovi, ki služijo kot hrana ne samo rastlinam, ampak tudi živalim in človeku. Sklicujoč se na omenjeni članek bomo danes skušali pojasniti dejstvo, da ima vsa energija, ki jo opažamo na zemlji svoj izvor v soncu.

Vemo, da uporablja zelena rastlina za proizvajanje organskih snovi sončno svetlobo. Zapomniti si pa moramo, da se pri tem svetlobna energija ne uniči, temveč se kopiči v nevidni obliki v tistih organskih snoveh, ki pri tem nastajajo, n. pr. v škrobu (moki) in lesu. Spomnite se Senebirjevih besed v prejšnjem članku: »Ko drva gorijo, vračajo toploto in svetlobo, ki so jo prejela od sonca.« Ta pojav nam jasno in slikovito pojasnjuje Timirjazev takole:

Nekoč je nekje padel na zemljo sončni žarek. Ni padel na neplodna tla, temveč na zeleno rastlino, pšenico, oziroma na klorofilno zrno. Ko je žarek trčil vanj, je prenehal biti svetloba, ni pa izginil. Žarek se je samo uporabil pri notranjem delu, pretrgal je vez med delci ogljika in kisika, ki tvorita ogljikov dvokis. Sproščeni ogljik se je spojil z vodo in ustvaril škrob, to je moko. Na ta način je sončni žarek prešel v sestavine kruha, s katerim se hranimo. Pretvoril se je v naše mišice in živce. Pri dihanju pa sprejemamo v naše telo kisik in pri tem delci ogljika v našem telesu težijo, da se ponovno spoji s kisikom, ki ga kri prenaša po telesu. Sončni žarek, ki je bil dosedaj pritajen v ogljikovih spojinah, ponovno dobiva obliko-proste energije. Ta sončni žarek nas greje, z njegovo pomočjo se gibljemo; ta trenutek morda trepeta v naših možganih.

Hrana služi našemu organizmu kot izvor moči samo zato, ker ne predstavlja nič drugega kot konzervirane sončne žarke.

Vsak ve iz lastne skušnje, da daje hrana telesu moč. Na primer, ko se naješ kruha, postaneš krepkejši. Sedaj pa vemo, da ta moč izvira od sonca, s posredovanjem zelenih rastlin — pšenice, krompirja in drugih.

Pred napornim delom dajemo konjem namesto sena oves, ker je v ovsenih zrnih skrite več sončne energije kot pa v senu.

Poglejmo malo, kaj se dogaja okoli nas v živem svetu! Učenjak se je poglobil v reševanje znanstvenega vprašanja. Dijak rešuje nalogo. Kovač udarja s kladivom po razbeljenem železu. Ogromen kit se skriva v morskih valovih pred sovražniki. Klica pšenice si prebija pot iz zemlje k svetlobi.

V vseh živih bitjih, kar jih zemlja nosi, opažamo proces gibanja in spremembe energije. No, vsa energija, ki je potrebna za te pojave, izvira od sonca, s posredovanjem zelenih rastlin. Vendar pa sončna energija ne služi samo živim bitjem, temveč jo človeštvo uporablja tudi v razne tehnične svrhe. Omenili smo že, da je premog nastal iz zelenih rastlin in prav isto velja tudi za nafto in bencin. Če je Stephenson nekoč rekel, da giblje vlak sončna svetloba, lahko danes trdimo isto za letala.

Kako je mogoče, da kopiči rastlinstvo v sebi tako velike količine sončne energije? Pomisliti moramo, da je površina zelenih rastlin na zemlji ogromna.

Timirjazev računa tako: Površina zelenega listja detelje na enem hektarju znaša 26 ha, pri lucerni celo do 85 ha. Po strokovnih podatkih je površina vseh zelenih rastlinskih delov na zemlji 400—500 krat večja od površine zemlje same. Ne smemo pozabiti, da se tudi v morjih nahajajo ogromni travniki rastlin (alg), ki lovijo sončno svetlobo s pomočjo listnega zelenila.

Znanstveniki so ugotovili, da vse zelene rastline na zemlji uporabijo za pripravljanje organskih snovi samo do 3% one sončne energije, ki pada nanje. Kljub temu pa nakopičijo zelene rastline tekom enega leta okoli 162 tisoč bilijonov kalorij*; to je ogromna zaloga sončne energije za človeštvo in ves živi svet.

* Kalorija je tista količina toplote, ki je potrebna, da temperatura enega litra vode narasta za eno stopinjo Celzija.

FIZKULTURA

Drugo kolo za pokal «Delavske enotnosti»

V drugem kolu nogometnega turnirja za pokal „Delavske Enotnosti“ so bili doseženi sledeči tehnični rezultati:

Skupina A.

Sv. Marko - Roianeze 2-1
Dugolin - Redivo 3-0
Rafinerija - Col 4-0
Rocol Kraljič 2-0

Skupina B.

Ponzianina - Costalunga 8-0
Gaslini - Bisoni 1-0
Čebulec - Kavčič 4-3
Montebello - Škedenj 1-1 (0-1)

V nedeljo popoldne je bila na igrišču Sv. Ivana odigrana finalna nogometna tekma za pokal „Coverlizze“ med Montebellom in Škednjem, ki se je končala neodločeno. Obe enajstorici sta v to tekmo vložili vse svoje tehnično znanje in vso borbenost ter se je tekma kljub hudi vročini do končnega sodnikovega žvižga odigrala v peklenskem tempu. 90 minut nogometne igre, polne tehničnih fines in borbenosti, polne hitrosti in živahnosti je navdušilo številno občinstvo, ki je na ves glas vzpodbujalo 22 športnikov, ki so s svoje strani doprinesli vse, da so zadovoljili občinstvo in mu nudili res izreden športni užitek.

Sportne zanimovosti

Nogometno moštvo CDJA „Partizan“ je odigral v Moskvi svojo tretjo tekmo na turneji po Sovjetski zvezi, to pot s slavnim moštvom „Dinama“, ki se je toliko proslavilo s tekmami v Angliji. Pred stotisoč gledalci se je tekma kljub premoči „Partizana“ končala z rezultatom 4-1 za „Dinamo“.

V soboto 10. t. m. je bila v Tbilisu odigrana nogometna tekma med moštvom CDJA „Partizanom“ in „Dinama“ iz Tbilisija, ki je sedaj na drugem mestu tablice za nogometno državno prvenstvo SZ. „Partizan“ je po lepi in nadmočni igri zmagal z rezultatom 2-1

Meškov in Bojčenko v Bratislavi: Najboljša prsna plavalca sveta, sovjetska plavalca Meškov in Bojčenko sta v Bratislavi nastopila ob priliki češko-slovaškega državnega plavalnega prvenstva na točki 100 m prsno. Meško je dosegel čas 1.09.8, Bojčenko pa 1.10.8.

Evropski rekord hrvaških plavalcev: Ob priliki hrvaškega državnega prvenstva v plavanju so plavalci „Primorca“ v postavi Klemen, Kurtini, Štrucelj in Defilipis dosegli najboljši povojni evropski rezultat v štafeti 4 x 200 m prosto — moški v času 9.95.

Lahko-atletsko prvenstvo Evrope: V dnevih od 22. do 25. t. m. se bo v Oslu vršilo lahkoatletsko prvenstvo Evrope, za katerega se je doslej prijavilo 17 držav s 300 tekmovalci.

„Davis cup“ v namiznem tenisu. Kongres mednarodne zveze za namizni tenis v Londonu je sklenil prirediti tekmovanje za evropski pokal v namiznem tenisu (ping — pongu) po pravilih „Davis cupa“. Države so razdelili v dve skupini, zapadno in vzhodno. Vzhodna skupina je veliko jačja, ker je sestavljena iz držav, ki prvačijo v svetu v namiznem tenisu kot so Madžarska, Češkoslovaška in Jugoslavija in je težko reči, kdo bo zmagovalec.

Sovjetska lahkoatletinja Tatjana Severjukova je izboljšala svetovni rekord v metu krogle na 14.89 m.

LJUDSKA MODROST V PREGOVORIH

Ako greš volku nasproti, pokliči psa s seboj!

*

Ako hočeš koga spoznati, daj mu oblast!

*

Ako pravica ne pomaga, krivica ne bo.

*

Ameriški denar je samo za eno leto, kakor slamnik.

*

Bati se ni treba, pač pa biti oprezen.

*

Beseda dolg dela.

*

Bližnji pes je najhujši.

*

Bodi mož beseda!

*

Bog je rekel: Pomagaj si sam in jaz ti bom pomagal.

*

Boljša je domača gruda, ko na tujem zlata ruda.

Naša beseda mora biti lepa

Znano je, da imajo nekateri samostalniki samo množino (pluralia tantum). Vrsta lastnih imen ima le množinsko obliko: Storje, Dutovlje, Vogije, Sepulje, Senožeče itd. Naletite včasih na sklanjatev: V Storju so postavili slavolok, so imeli proslavo. To je prav tako zgrešeno, kakor če bi pisali: V Dutovlju, v Senožeču in podobno. Pri nas je še precej zmede v takih stvareh.

Zanimiva je beseda človek. Ima namreč ednino, tudi še dvojino: dva človeka sta se srečala na življenjski poti — nima pa množine. Človeki ne moremo več reči, ampak pravimo povsem drugače: ljudje. To je v resnici danes množina za človek. Pred tristo leti, v 16. stoletju, se je beseda v množini — človeki — še uporabljala. Vendar pa čujete včasih, posebno v kakšni otroški pripovedki, besedo človečki, — to so majhni ljudje!

Svojevrsten je izraz: človek in pol, kar pomenja nenavadnega, »silnega človeka«, ki telesno in umsko presega druge.

Samo množino ima precej samostalnikov vseh treh spolov na pr.: smuči, sani, gosli, jasli, svisli, prsi, obresti, celo prazniki: binkošti, božiči, ali pa klešče, škarje, kolíne, možgani, jetra, pljuča itd.

Tudi samostalnik starši, ki ga včasih hrvatijo z roditelji, ima le množino. Vendar pa je v rabi tudi starša. Pri tej besedi je paziti, da ne pišemo staríši, kot se pogostoma vidi, ampak brez i, torej starši. Starše spoštuj! Starši skrbijo zate. Ko jih ne boš več imel, boš vedel kaj so starši.

V množini se rabijo tudi imena tistih delov telesa, ki jih imamo po dvoje: roke, noge, lica, ušesa, obrvi itd. Nekaj stavkov:

Delavec je zgrabil železni drog z rokami. (Ima sicer le dve roki in bi se reklo v dvojini: z rokama). Železo mu je padlo na noge (in ne: na nogi). Vendar pa pravimo: Pošodovani sta težko obe nogi. Uporabljamo včasih dvojino: obe nogi, obe roki, kadar hočemo nekaj izrecno povedati.

Tudi pri besedi ušesa ne delamo dvojine. Nihče ne govori: »Poslušaj z ušesoma«, ampak »Poslušaj z ušesi!«

Kakor imamo nekaj samostalnikov le v množini, imamo nekatere le v ednini (singularia tantum). Taka so predvsem vsa lastna imena, ker imamo le en Trst, eno Gorico, le eno Ljubljano, le en Bled itd.

Tudi pri nekaterih skupnih in osnovnih imenih ne morete tvoriti množine. Pravimo meso, kri, grozdje, divjad, perjad — množine ni.

*

Šesti sklon ednine (orodnik) spravlja človeka pogosto v zadrego tudi pri predlogu. Ali udari konj **s** kopitom, ali **z** kopitom, ali zapišeš **s** peresom ali **z** peresom, ali strižeš **s** škarjami ali **z** škarjami? Kdaj torej pišemo **s** ali **z?**

Kdaj pišemo **s**, kdaj **z?**

Najbolje je, če se ozirate na govorico, na izreko. Nihče ni v dvomih, ali se piše **z** ali **s** mlekom. Pred m mora stati **z**, govorimo z mlekom in tako tudi pišemo. Če poskušate še dalje besede, ki se začenjajo z **m**, kaj vidite? Z mesom, z močjo, z mrvo, z mahom — pred začetnim **m** rabimo vedno predlog **z**, prav tako tudi pred nekaterimi drugimi črkami. Toda pred katerimi, da ne bo zmede? Prej pridemo do konca, če poskušamo, kdaj je treba pisati predlog **s**. Nekaj primerov: s cepcem, s črnilom, s fajfo, s hrbtom, s koso, s polenom, s sirom, s šlevo, s trnjem. Mislim, da sem naštel vse. Če beseda začne s **c, č, f, h, k, p, s, š, t** — pišemo v orodniku predlog s.

9 glasov je pa preveč da bi si jih zapomnili.

Pomagajte brezposelnim!

Objava

Vse svoje cenjene odjemalce, okrajne in krajevne kolporterje, agencije, komisionarje in posamezne naročnike obveščamo, da smo s 1. julijem t. l. pooblastili podjetje »LJUDSKA ZALOŽBA« z. z o. z., kolportažni oddelek, Trst, via Carducci 6, ”a kot naš edini in izključni koncesionar in glavni komisionar za vse kraje opravlja razprodajo in vplačevanje naših listov »PRIMORSKI DNEVNIK«, »SOŠKI TEDNIK«, »LJUDSKI TEDNIK« in »GLAS MLADIH«.

Vplačila za vse naše posle sprejemajo neposredno blagajna kolportaže »Ljudske Založbe« in njeni pooblaščeni nameščenci. Za nakazila so odprti sledeči čekovni računi na ime »Ljudske Založbe«:

Trst, 11-5156,
Reka 45-301,
Ljubljana, 20-016

in tekoči račun na ime »Ljudske Založbe« pri Gospodarski banki za Istro, Reko in Slovensko Primorje.

Svoje poslovanje je »Ljudska Založba« pričela s 1. avgustom t. l. za mesec julij kot prvi obračunski mesec. Naprošamo vse naše odjemalce, da se odslej obračajo za vse odjemne posle izključno na »Ljudsko Založbo« in njene podružnice odnosno kolporterje. Oglase in vse posle v zvezi z oglaševanjem sprejemajo in opravljajo še vedno poedine uprave listov.

ZALOŽNIŠTVO »PRIMORSKI DNEVNIK«

REŠITVE UGANK

Izrek: V delu je rešitev.

Pregovor: Kdor zgodaj seje, zgodaj žanje.

Diamant

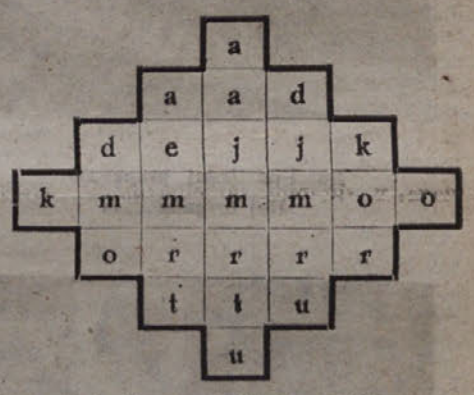

1. kratica za dolžinsko mero;
2. posoda;
3. primorsko mesto v Jugoslaviji;
4. vrh v Alpah;
5. vtis;
6. vrsta žganja;
7. kratica za polumer.

(Besede lahko bereš od leve proti desni ali od zgoraj navzdol.)

Odgovarja JOŽE KOREN — Založba Primorskega dnevnika, Trst.

Zelena kobilica

(P. Bažov)

»Ne, tetka, nismo jih vprašali.«

»Oh dečki, gorje vam! Torej tako ste pobegnili, ne da bi vprašali. Kaj pa sedaj...? Glejte, kmalu bo tema, pa bi šli po Korovjem in tam po bregu. Ali se bojite hoditi v temi?«

»Ne bojimo se, tetka! Saj nismo majhni, pojdimo.«

»Pazite! Pojdite sedaj za vrtovi. Tukaj jih je še osem. Od poslednjega vrta, pri zadnjem kolu, pojdite naravnost. Steze peljejo od tam k močvirju, ki je sedaj suho. Saj je tudi tu na vrtu vse zgorelo. Pojdite vzdolž tega močvirja, dospeli boste do ribnika. Tam je rtič. Na tej strani je rtič in na oni strani tudi. To je Korovje. Na tem mestu je sicer nekoliko široko, a plitko: kravam sega do trebuha. Kadar mi bežimo, gremo tam — preko obeh rtičev, je mnogo krajše. Nato pelje steza naravnost k Perevozni gori. Boste vedeli kod iti?«

Na jezu je odbilo devet. Koljuška ni verjel:

»Dedek se je vštel. Odbil je devet!«

»Saj je tudi toliko«, je potrdila ženska.

Ko smo krenili nazaj proti ograji, nas je zaustavila:

»Počakajte malo, dečki. Dala bom vsakemu košček kruha. Ali hočete, ribiči?«

Branili smo se sprva, potem pa smo se vdali in ženska nam je prinesla tri kose zelo slanega rženega kruha.

Nesite to vašim materam kot dar od Nastazije Ogibenikove. Prilično dobro vas bodo na-

klestili!« — In še nas je opozorila: »Čujte, dečki, ne plezajte preko ograj. Dva vrta od tu žive čudaki... Spustili bi v vrt psa z verige. Raztrgal vas bi. Hodite za vrtovi! Pa ne pozabite — od zadnjega kola naravnost. In ko preidete vse, boste dospeli na rtič. Na desno je globoko. Glejte, da ne utonete!«

»Prsno, po pasje, po žabje. Tako je vse v redu.«

»Vidim, da ste mojstri. Sedaj pa pojdite.«

»O, deca, deca!...«

Zopet smo šli v gozd za vrtovi. Kruh tetke Nastazije je izginil na mah — čez eno minuto ga ni imel nobeden več.

»Boljše, da bi ga sploh ne dala«, je žalostno vzdihnil Koljuška, a Petka mu je očital:

»Zopet govoriš o kruhu! Glej rajši pod noge. Pazite, tiho, dečki! Odprite oči.«

V gozdu je nastalo temno. Trava pod nogami je potemnela in se zdela kot mrtva. Vsepovsod se je pojavilo mnogo drobnih, črnih stebel. Kjerkoli si stopil — je zahreščalo. Za vrtovi, koder so se napotili, je bil les »svečast«, a od zadnjega kola dalje so naleteli na »mohmač«, kakršen raste okrog močvirja. V takem gozdu, s toliko množino drobnjavi, tudi po dnevi ne odkriješ človeka niti na pet korakov, zvečer pa ni niti misliti.

Stezo smo vseeno našli brez truda in po njej smo prišli k močvirju. Hoja je postala napornejša. To pa zaradi ozkih, suhih palic z globokimi razpokami med njimi. Pogrezneš se — pa ti pod nogo prav gotovo zahrešči. Od kje neki se je vzelo toliko vsakovrstne suhljadi! A Petka je pošepnil: »Pst! pst... Tiho! Čuješ — tam govore.«

Se nadaljuje.

Teden v slikah

ČEPOVAN PARTIZANSKA METROPOLA

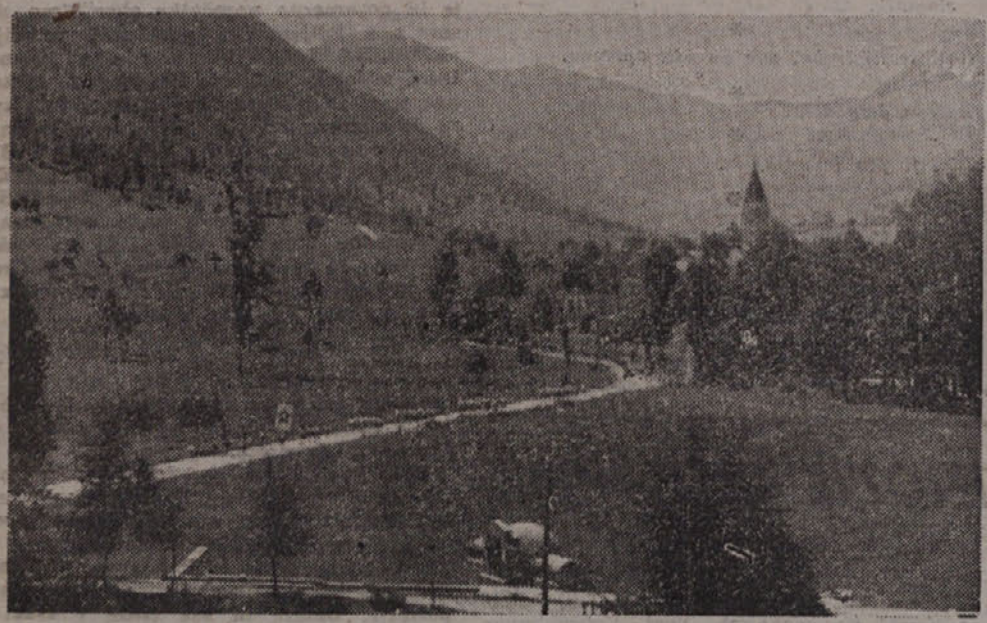

Dolgo časa je bil Čepovan središče partizanskih edinic. Okupator je požgal in porušil vso vas. Prejšnjo nedeljo se je vršilo v Čepovanu veliko ljudsko slavje, katerega se je udeležila množica ljudi iz bližnje in daljnje okolice.

Borci-partizani prepevajo: »Hej brigade...!«

Mladinke v sprevodu

Mladinci korakajo...

Tržič hoče Jugoslavijo

Tržič je dal mnogo borcev za Jugoslavijo...

In tudi sedaj antifašistični Tržič ob vsaki priliki izraža svojo neomajno voljo: Hočemo biti priključeni k Jugoslaviji!

V nedeljo so bile v Tržiču velike manifestacije, kjer so tržiški delavci ponovno manifestirali za Jugoslavijo.

Tržič ni in ne bo pozabil, da so se borili za Jugoslavijo!

Množice antifašistov manifestirajo po ulicah Tržiča

...in kaj hoče še ta De Gasperi...

ko so pa vsi za Jugoslavijo

Pogreb tov. Maraža žrtve C P

V Podgori
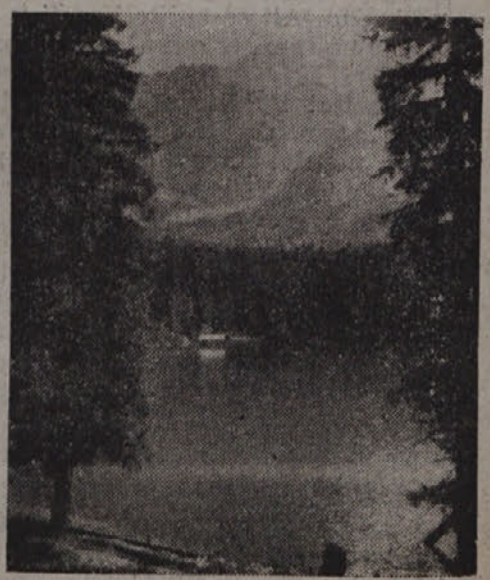
Na slovenskem Mangartu